

Nr. 1 | marts 2015

Kirken ~~i dag~~ morgen

TEMA | Kirken i morgen

Kirkefondet fylder 125 år

Fra menighedssamfund til menighedsråd. Se side 6

Jubilæums-
nummer

Aktuel inspiration fra Kirkefondet

TEMA | Kirken i morgen

Indhold

- 3 **Kirkefondets vision dengang og nu: At bygge kirker og menigheder**
af Henrik Bundgaard Nielsen
- 6 **Fra menighedssamfund til menighedsråd**
af Erik Norman Svendsen
- 8 **”Tør end nogen ihukomme” – Kirkefondets slagsang**
af Hans Raun Iversen
- 10 **Salmer i morgen**
af Jens Maibom Pedersen
- 12 **Sjælesorg og salmesang**
af Dorte Dideriksen
- 13 **Vær med i Kirkefondets salmekonkurrence**
- 14 **Kirken, der gik hjemmefra**
af Finn Dyrhagen og Morten Skrubbeltrang
- 16 **Laboratorium for fremtidens menigheder**
af Kaj Bollmann
- 18 **Fornyelse fra kanten**
af Dorte Kappelgaard
- 20 **Storsogne og samarbejde – er vi klar til konsekvenserne?**
af Birger Nygaard
- 22 **Fra tal til virkelighed**
af Silke Fusager
- 24 **Mangfoldighed i folkekirken – er der nogen grænser?**
af Signe Malene Berg
- 26 **Om at give kristendommen ord i fremtiden**
af Niels Henrik Arendt
- 28 **Pejlemærker for fremtidens kirke**
af Mogens Mogensen og Hans Raun Iversen
- 30 **Konfirmandforældre – et naturligt anknætningspunkt for folkekirken**
af Kirsten Grube Juul og Suzette Munksgaard
- 32 **Tag en pause ved kirken på cykelturen**
af Charlotte Lydholm
- 34 **At være en lyttende kirke**
af Dorte Kappelgaard
- 36 **Ledelse og samarbejde i fremtidens kirke**
af Steen Clausen
- 38 **5 råd til den gode hverdag i kirken**
af Conny Hjelm og Connie Yilmaz Jantzen
- 40 **Menighedsrådenes rolle om 10 år**
af Inge Lise Pedersen
- 42 **Præsternes rolle om 10 år**
af Eskil Simmelsgaard Dickmeiss
- 44 **Kirkefondets vision nu og i fremtiden: At transformere og udvikle**
af Henrik Bundgaard Nielsen
- 46 **Kirkefondet fejrer 125 års jubilæum!**
- 47 **Nyt fra Kirkefondet**

Nr. 1 | marts 2015

14. årgang

ISSN 1601-8230

Udgiver: Kirkefondet, Peter Bangs Vej 1,
2000 Frederiksberg
Tlf. 33 73 00 33
E-mail: kirkefondet@kirkefondet.dk
www.kirkefondet.dk

Formand: Erik Møllerup
Generalsekretær: Henrik Bundgaard Nielsen

Kirken i dag redigeres af:
Bent Dahl Jensen og Charlotte Lydholm

Temagrupper bag nr. 1 | 2015:

Finn Dyrhagen, Hanne Hummelshøj,
Hans Raun Iversen, Bent Dahl Jensen,
Dorte Kappelgaard, Henrik Bundgaard
Nielsen og Charlotte Lydholm

Layout og produktion:

Jørn Thomsen Elbo A/S, Kolding

Årsabonnement for 2015: Kr. 240,-

Enkeltnummer: Kr. 70,-

Abonnement kan bestilles ved
henvendelse til Kirkefondet

Forsidebillede:

Foto: Silke Arendt. Billedet er taget i
Sankt Mariæ Kirke, Helsingør.

Henrik Bundgaard Nielsen

generalsekretær i Kirkefondet

Kirkefondets vision dengang og nu: At bygge kirker og menigheder

Kirkefondet fylder 125 år i år. Gennem store dele af Kirkefondets virke har målet været klart: Det gjaldt om at bygge kirker og menigheder. Det er blevet set som to sider af samme sag – to ting, der hører sammen og ikke må skilles ad.

Kirkefondets vision har både været at sørge for, at der blev bygget helt konkrete fysiske kirkebygninger, og at der i og ud fra disse bygninger var et levende aktivt menighedsliv. Det er selvfølgelig gennem tiden blevet formuleret og udfoldet på vidt forskellige måder. De allerførste love for "Udvalget for Kirkesagens Fremme i København" talte om at arbejde for en mere omfattende sognedeling, at tilvejebringe kirkebygninger eller andre lokaler til kirkeligt brug og at virke for udviklingen af et virksomt menighedsliv i hovedstaden.

En kirkebygning, en præst og et sogn for hver 5.000 mennesker

Når der her fokuseres på at udvikle menighedsliv i hovedstaden, så har det at gøre med de ydre forhold, som førte til dannelsen af Kirkefondet. I slutningen af 1800-tallet voksede befolkningstallet eksplosivt i København. Det var blevet tilladt at bygge uden for voldene, og tusinder af mennesker bosatte sig i de såkaldte "brokvarterer". Mange af dem kom fra landområder over hele Danmark, idet de rejste til København i håb om at få job ved de mange nye industrivirksomheder. På mange områder var man ikke gearret til at tackle denne massive befolkningstilvækst.

For stifterne af Kirkefondet var det især problemet med de store sogne

med over 60.000 indbyggere i de tættest befolkede sogne. Her var det en næsten umulig opgave for kirken at etablere en rimelig kontakt med folk. Derfor var visionen for Kirkefondet, at der skulle være en kirkebygning, en præst og et sogn for hver 5.000 mennesker for at sikre et tæt folkekirkeligt netværk og et aktivt menighedsliv. For det gjaldt jo som sagt også om at "bygge menigheder". Dette mål skulle opnås ved at aktivere lægfolket, som i hvert sogn skulle danne såkaldte "menighedssamfund", som f.eks. skulle stå for søndagsskole, bibelkredse og lignende, men også for menighedspleje og andre tiltag af mere diakonal karakter, som kunne være med til at afhjælpe et andet stort problem i København – nemlig den store sociale nød. For at understøtte menighedssamfundenes arbejde var det derfor vigtigt, at der ved de kirker, som Kirkefondet byg-

gede, både var et kirkerum i mere traditionel forstand og dertil også gode fleksible menighedslokaler, som kunne danne rammen om et omfattende menighedsliv.

En vedkommende og nærværende kirke i storbyen

Alterbilledet i en af Kirkefondskirkerne, Kingos Kirke på Nørrebro i København, er nærmest en visuel anskueliggørelse af den bærende vision for Kirkefondets første år. Det er et billede, som forestiller Jesus med et barn på armen – et motiv, som er kendt fra utallige skildringer af Jesu ord: Lad de små børn komme til mig. Det specielle ved dette altermotiv er baggrunden i billedet. For der ser man Nørrebro huse og skorstene fra byens fabrikker.

Fortsættes næste side ►

Kirkefondets stand på Danske Kirkedage, formentlig fra engang i 1980'erne. Også dengang hjalp Kirkefondet menighederne med liv og vækst.

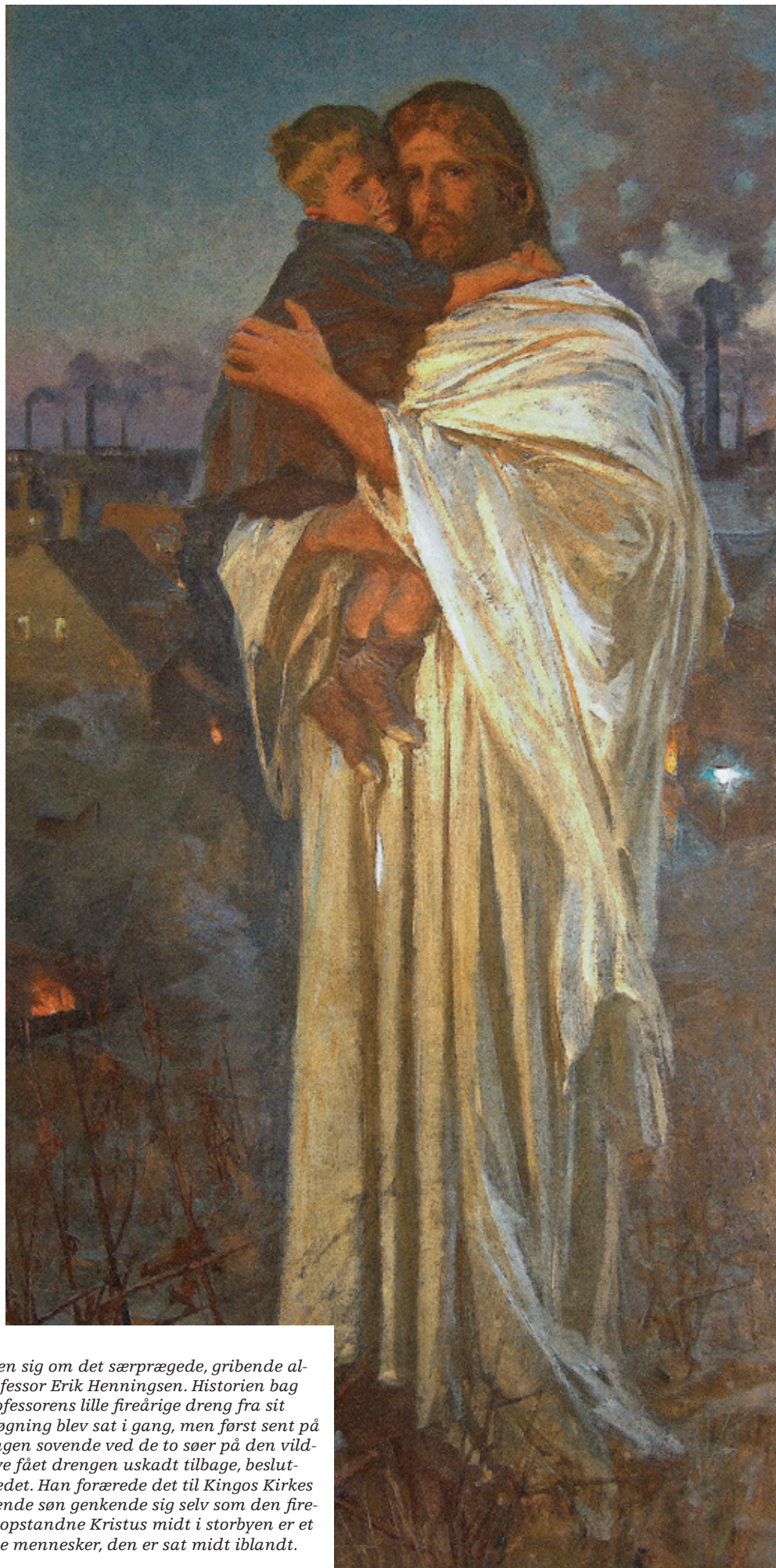
Foto: Kirkefondet

Maleren, professor Erik Henningsen, som skænkede billedet til Kingos Kirke, har ikke fremstillet en Jesus-skikkelse placeret i et yndigt landskabsmotiv, men det er Jesus som en stærk og mild værner af den svage og bange midt mellem de rygende skorstene. Og det var jo netop der, kirken skulle være til stede og forkynde evangeliet. Målet for Kirkefondets virke i de første mange år var primært at sørge for, at kirken kunne være vedkommende og nærværende midt i storbyen – ved at bygge kirker og menigheder. I og med at det først var i 1966, at der blev vedtaget en lov om kirkebyggeri, som muliggjorde opførelsen af kirker for kirkeskattemidler, så har Kirkefondet indtil da spillet en meget vigtig rolle ved at sørge for, at der blev samlet penge ind i hele landet – bl.a. til opførelse af nye kirker i København.

Menighedsrådene som målgruppe for Kirkefondets virke

Om end fokus for Kirkefondets virke siden blev udvidet til at omfatte hele landet, så har visionen helt op i slutningen af 1900-tallet været den samme. Ved 100 års jubilæet i 1990 gjaldt det ifølge vedtægterne fortsat både om at støtte kirkebyggeriet og at deltage i arbejdet på at finde nye arbejdsformer i sognemenigheden og i folkekirken som helhed. Altså fortsat denne dobbelthed med både kirker og menigheder – med både bygninger og mennesker.

Men i dag er det ikke via etablering af og støtte til de såkaldte menigheds-samfund, at Kirkefondet søger at bygge menigheder. Nu er visionen at ”virke for liv og vækst i folkekirken

Kingo Kirkes alterbillede

Af kirkens inventar samler opmærksomheden sig om det særprægede, gribende alterbillede, malet og skænket af maleren, professor Erik Henningsen. Historien bag billedet lyder således: År 1900 forsvandt professorens lille fireårige dreng fra sit hjem "Lille Tuborg" i Hellerup. En stor eftersøgning blev sat i gang, men først sent på aftenen eller næste morgen fandt man drengen sovende ved de to søer på den vildsomme Nørrebro Fælled. Som tak for at have fået drengen uskadt tilbage, besluttede professor Henningsen at male alterbilledet. Han forærede det til Kingos Kirkes indvielse i 1910. I 1980 kunne en endnu levende søn genkende sig selv som den fireårige på billedet. Det dristige billede af den opstandne Kristus midt i storbyen er et gribende udtryk for bykirkens budskab til de mennesker, den er sat midt iblandt. (Tekst fra Kingos Kirkes hjemmeside)

”Kirkefondet ... rådgiver gerne om, hvordan en kirkebygning bedst formes, så den passer med menighedens ønsker om at være kirke. Måske bliver netop dette en vigtig opgave i fremtiden for så vidt angår de eksisterende kirkebygninger.”

menigheder og at fremme mulighederne for at gå nye veje i den kristne forkyndelse”. Det kan så rent konkret ske på forskellig måde – f.eks. ved rådgivning og konsulentbistand til menighedsråd, ved udvikling af redskaber til nye arbejdsformer i kirken og ved udgivelser og kursusvirksomhed. Når Kirkefondet således i dag fokuserer mere på at skabe liv og vækst i folkekirken ved at hjælpe, støtte og inspirere menighedsrådene, så skyldes det, at vi nu siden 1903 har haft menighedsrådene som en fast bestanddel af folkekirken – i dag med hovedopgaven at lede sognets kirkelige og administrative arbejde og at virke for gode vilkår for evangeliets forkyndelse.

Fokus på at støtte menighedsrådene kan også hænge sammen med, at der de seneste godt 100 år er sket forandringer i, hvordan de lokale kirker og menigheder organiserer sig. Mogens Mogensen beskriver i en artikel i ”Ny Mission, nr. 26 – Menighedsformer og mission” (side 58-73) tre såkaldte idealtyper af kirkelige organisationsformer. I og med at der er tale om idealtyper, så findes de ikke i rendyrket form, men kan beskrive en række karakteristika.

Præstekirken, virksomhedskirken og netværkskirken

”Præstekirken” har en lang historie bag sig og findes i dag især i mange landsogne. Denne organisationsform lægger vægt på gudstjeneste og kirkelige handlinger og ikke så meget på andre kirkelige aktiviteter. Det er præsten, som har den centrale rolle i alt, hvad der sker i og omkring kirken.

”Virksomhedskirken” viser sig i løbet af det 20. århundrede – bl.a. er menighedssynet i mange kirkefondskirker præget af denne organisationsform. Her er menighedsrådet det centrale element, hvor man sørger for at udvikle og tilbyde en lang række tilbud i sognet – ofte i en sognegård eller i menighedslokaler og altid med aktiviteter, som er forsøgt tilpasset den aktuelle virkelighed i sognet. Alt, hvad der sker, er i den ideelle form tilrettelagt efter visioner, målsætninger og

handlingsplaner. Mange af Kirkefondets nuværende tilbud i form af f.eks. sogneanalyse og målsætningsdage passer som fod i hose til en kirkelig organisationsform som ”virksomhedskirken”, hvor der også bliver lagt stor vægt på lægfolkets inddragelse som andet og mere end ”tjenere” for præsten.

Denne lægfolksindflydelse er endnu mere udtalt i den organisationsform, som kun er i sin vorden – nemlig ”netværkskirken”. Her styrer man ikke efter handlingsplaner eller lignende, idet man i højere grad navigerer i et kaos af muligheder ud fra, hvad frivillige og engagerede mennesker i en given menighed ønsker at sætte i gang. Der er en høj grad af autonomi, hvor rammerne sættes af nogle bærende værdier. Såfremt denne organisationsform vinder mere frem i folkekirken, kan Kirkefondet måske understøtte sådanne menigheder ved at udvikle flere tilbud inden for frivillighed og delagtighed.

Besindelse og bevidstgørelse

Ved Kirkefondets 100 års jubilæum skrev daværende generalsekretær Mogens Miland bl.a., at det er ”Kirkefondets mission at virke for, at alle døbte i sognet bliver sig bevidst som den kristne menighed”. Alle i sognet skal se sig som en del af et fællesskab, der mødes til gudstjeneste, deler det gode budskab med hinanden og har omsorg for hinanden. Dermed antyder han, at der i talen om Kirkefondets vision om at skabe liv og vækst i folkekirken er noget andet og mere end vækst i form af flere aktiviteter og tilbud og flere deltagere i gudstjenester og arrange-

menter og lignende ”kvantitative” tilgange til vækst. Der er også en vækst, som handler om bevidstgørelse.

Denne facet er kommet i fokus med et af de nyeste initiativer i Kirkefondet – nemlig Lokal Kirkeudvikling. Bl.a. med inspiration fra den svenske teolog Martin Modéus, som siger, at ”fornyelse indebærer ikke, at man finder noget nyt, men at man finder

det, som er centralt, og anvender det som orienteringspunkt”, så tilbydes sogne og provstier via Lokal Kirkeudvikling at arbejde med at besinde sig på, hvad det vil sige at være kirke. Hvad er kirkens væsen, og hvordan skal vi være kirke i vores specifikke kontekst? Hvordan kan visionen lyde for kirken på netop vores lokale sted? Ud fra en klart defineret vision om, hvad det vil sige at være kirke, kan man så udfolde aktiviteter, udvalgsarbejde og strukturer.

”Hjertets søde morgendrøm”

Kirkefondets vision dengang og nu – at bygge kirker og menigheder – er under forandring. I hvert fald bygger Kirkefondet ikke længere kirkebygninger i konkret forstand, men rådgiver gerne om, hvordan en kirkebygning bedst formes, så den passer med menighedens ønsker om at være kirke. Måske bliver netop dette en vigtig opgave i fremtiden for så vidt angår de eksisterende kirkebygninger – nemlig hvordan de med hensyntagen til en ny tids udfordringer kan indrettes eller ændres, så de kan være med til at fremme kirkens liv og vækst. Kirkefondets vision er fortsat at bygge menigheder, og ”hjertets søde morgendrøm” er fortsat, at

”vi af bløde bøgestammer, under nattergalesang, bygge kun et gæstekammer til en himmelsk altergang.”

(fra salmen ”Tør end nogen ihukomme”, der var Kirkefondets slagsang. Læs mere på side 8-9) ■

Erik Norman Svendsen

kgl. konfessionarius og titl. biskop i København,
generalsekretær i Kirkefondet 1980-1986

Fra menighedssamfund til menighedsråd

Om Kirkefondets forvandling og forankring i sidste halvdel af det 20. århundrede

På Det Københavnske Kirkefonds årsmøde i 1971 blev jeg indvalgt i bestyrelsen. Det var netop det årsmøde, hvor organisationen skiftede navn til Kirkefondet og fik vedtaget nye vedtægter og ny formålsparagraf. Jeg var dengang residerende kapellan ved Brønshøj Kirke, Københavns ældste kirke fra Absalons tid. Ikke just, hvad man forstår ved en Kirkefondskirke, men Det Københavnske Kirkefond havde alligevel sat sit tydelige præg på menighedslivet, der var organiseret omkring Brønshøj Menighedssamfund og holdt til huse i Menighedshuset, skråt over for middelalderkirken.

Mit eget kendskab til Det Københavnske Kirkefond stammer dog fra min opvækst i tre københavnske kirkefondsmenigheder: Simeons Kirke, hvor jeg gik i søndagsskole, Samuels Kirke, hvor jeg blev konfirmeret og senere gift, og Kapernaumskirken, hvor min far fik sit første præsteembede i 1949, og jeg blev medlem af den lokale FDF K.16.

Alle tre kirker blev bygget takket være Det Københavnske Kirkefond og havde menighedsarbejde blandt alle sognets aldersgrupper højt på kirkens dagsorden. Kirkerne har derfor menighedslokaler, hvor man kunne samles i ugens løb til forskellige aktiviteter, kirkebladet blev uddelt i hele sognet, og den årlige basar fik mange frivillige medarbejdere på benene, så der blev et pænt overskud til menighedens arbejde. Noget lignende skete i alle de andre Kirkefondskirker i byen.

Kapernaumskirken fra 1895 er den

første permanente kirke, som Det Københavnske Kirkefond byggede, og siden fulgte det ene kirkebyggeri efter det andet. Lige fra starten var det dog afgørende for Kirkefondets fædre og mødre at bygge menighed, mens kirkebyggeri kun var et nødvendigt middel hertil. Man var ansporet af det, man kaldte "Kjøbenhavns kirkelige Nød", hvor der var alt for få kirker til alt for mange mennesker, hvis der skulle blive tale om reel sognebevidsthed og udfolde sig et menighedsliv, hvor lægfolk i samarbejde med præsterne kunne tage fælles ansvar for menneskers timelige og åndelige nød.

Kirkebyggelovene af 1956 og 1966

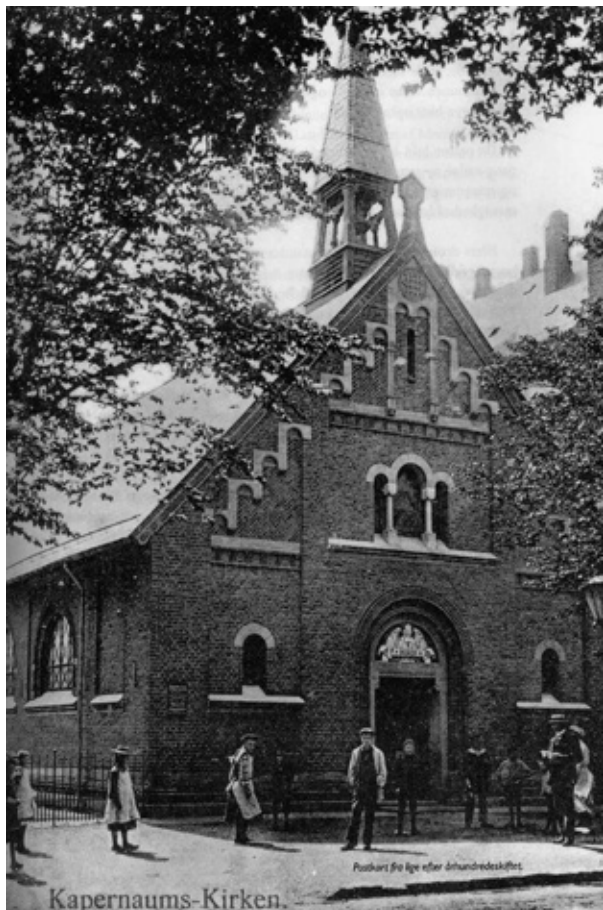
I perioden 1890 til 1956 opførte Det

Københavnske Kirkefond 38 kirker med tilhørende menighedslokaler i København udelukkende for frivilligt indsamlede midler. En helt fantastisk indsats, der ifølge Hal Koch reddede folkekirken i landets største by. Ikke så underligt, at Kirkefondet først og fremmest blev kendt som kirkebygger snarere end som menighedsopbygger. En faktor i Københavns kirkeliv. Kirkebyggeriet var synligt og indiskutabelt, mens Kirkefondets stærke vægtlægning på et selvstændigt og missionerende lægfolk ofte har vakt ikke mindst præsters modvilje og kritik.

I 1956 vedtog Folketinget enstemmigt en ændring af lov om kirkers vedligeholdelse, der gav adgang til optagelse af lån og statstilskud ved opførelse af nye kirker. Men 1/3 af ud-

Haraldskirken i Høje Gladsaxe (opført 1966-1967) blev som den første kirke bygget efter en ny lov om opførelse af kirker, som efter forslag fra Kirkefondet gjorde det muligt at finansiere kirkebyggeri fuldt ud for kirkelige ligningsmidler og med menighedsrådet som byggherre.

Kapernaumskirken på Frederikssundsvej i København var den første permanente kirke, som Det Københavnske Kirkefond byggede.

gifterne skulle fortsat fremskaffes ad frivillig vej gennem indsamlinger. Kirkebyggeri var nu blevet aktuelt i Københavns hastigt voksende omegn, og fra officiel side ville man gerne have Kirkefondet til at udvide sin virksomhed til også at omfatte omegnen bl.a. for at indsamle de fornødne midler. I 1966 blev den nuværende lov om opførelse af kirker efter forslag fra Kirkefondet vedtaget. Anledningen var opførelsen af en ny kirke i Høje Gladsaxe (Haraldskirken), som nu kunne bygges 100 % for kirkelige ligningsmidler og med menighedsrådet som bygherre.

Kirkebyggeloven af 1966 blev skelsættende for folkekirken, og Kirkefondet gav fuld tilslutning, idet man fandt det principielt rigtigt, at folkekirken selv fik ansvar for at rejse nye kirker. Men samtidig medførte det naturligvis en diskussion om Kirkefondets egen fremtid. Skulle man nedlægge den gamle hæderkronede organisation, som nogen mente, eller var der stadig opgaver, som bedst kunne løses med Kirkefondets hjælp?

Kirkebyggeri og menighedsopbygning

I de første årtier efter 1966 var der stadig brug for Kirkefondets indsats

arbejdsformer og om muligt pege på nye veje til hjælp til menighederne." Ved årsmødet i 1971 blev arbejdsområdet udvidet til hele landet og navnet ændret til Kirkefondet. Samtidig blev formålsparagraffen nyformuleret: "Kirkefondets formål er at støtte folkekirken i dens arbejde med evangeliets forkyndelse. Dette formål søges især nået ved at støtte kirkebyggeriet gennem konsulentvirksomhed og økonomisk, hvor der måtte være behov herfor, og ved at deltage i arbejdet på at finde nye arbejdsformer i sognemenigheden og i folkekirken som helhed."

For Kirkefondet har det betydet fornyet opmærksomhed om den menighedsopbyggende side af arbejdet, om end under andre vilkår og anderledes organiseret end i Kirkefondets første tid. De gamle menighedssamfund, der skulle være ryggraden i det menighedsopbyggende

ved opførelse af midlertidige kirker – de såkaldte vandrekirker – og som konsulent for menighedsråd, der som bygherre skulle opføre en ny kirke eller sognegård. Men afgørende for at fortsætte var dog den gamle Kirkefondstanke, at det væsentlige er at bygge menigheder. Man havde allerede i 1959 nedsat det såkaldte 15. april-udvalg, der fik til opgave at "studere det københavnske menighedsliv og dets

arbejde, blev aldrig det, de var tænkt som, og mistede igennem det 20. århundrede mere og mere betydning. Til gengæld nedsatte Kirkefondet flere arbejdsudvalg om sogn og samfund, gudstjenesteliv samt arbejdetik og socialetik, og lod sig inspirere af tanken om "stewardship", som kom fra USA og bygger på 1. Peters Brev. 4,10: "Som gode forvaltere af Guds mangfoldige nåde skal enhver af jer tjene de andre med den nådegave, han har fået".

Menighedsrådenes rolle

Menighedsrådene fik med kirkebyggeloven af 1966 en central rolle, som mere og mere også indebar ansvar for menighedens liv og vækst. Hvor menighedsråd før mest af alt var administratorer af ligningsmidler og bygninger på lokalt plan, blev de i slutningen af det 20. århundrede og frem til i dag mere og mere det centrale organ, der sammen med præsten tager ansvar for lokalmenighedens gudstjenesteliv og menighedsliv. Prøv blot at læse menighedsrådenes mere og mere fyldige og forventningsfulde opslag i Præsteforeningens Blad af nye præstestillinger.

I min egen tid som generalsekretær (1980-1986) blev menighedsrådene i stadig højere grad målgruppe for Kirkefondets opmærksomhed og tilbud med henvisning til menighedsrådsloftet om at

arbejde for "gode vilkår for den kristne menigheds liv og vækst." Menighedsrådene som bygherrer kunne frit og kvit få konsulentbistand fra Kirkefondet, herunder relevante studieture.

Man kan sige, at Kirkefondet på en række områder har gjort sig selv lidt overflødig. Sådan har det været igennem de 125 år, og hidtil har det altid ført til, at nye påtrængende opgaver blev taget op.

Fortsættes side 31 ►

Hans Raun Iversen

lektor i praktisk teologi ved Københavns Universitet

”Tør end nogen ihukomme” – Kirkefondets slagsang

Så vidt vides er Grundtvig-salmen blevet sunget ved så at sige alle indvielser af de over 100 kirker, hvis opførelse Kirkefondet har stået bag.

Man behøver ikke være grundtvigsk for at være trofast bruger af Grundtvigs salmer. Det kan man forvisse sig om ved at kigge i salmebøger fra Den katolske Kirke eller frikirkerne eller ved at gå til gudstjeneste i egne, hvor Indre Mission står stærkt. Kirkefondets slagsang siden begyndelsen i 1890 har været Grundtvigs ”Tør end nogen ihukomme”. Så vidt det vides, er den blevet sunget ved så at sige alle grundstensnedlæggelser og indvielser af de over 100 kirker, hvis opførelse Kirkefondet har stået bag i de første 100 år af sin historie. Det kan antageligt dokumenteres, hvis en flittig sjæl vil pløje sig gennem Kirkefondets og kirkefondskirkernes arkiver.

Vanskeligere er det at afgøre med sikkerhed, hvorfor netop denne Grundtvig-salme blev Kirkefondets slagsang. En oplagt grund kan være, at den blev optaget i en salmebog første gang i 1890, og at den første formand for Kirkefondets repræsentantskab, dengang kaldet bestyrelse, (1890-1909) var Sjællands

biskop Skat Rørdam, der samtidig var den første grundtvigianer på en dansk bispestol. Men en endnu vigtigere grund er nok, at salmen simpelt hen var (og fortsat er) den bedste, når der skal synges om at bygge menigheder, som Kirkefondet ville og stadig vil det.

Spækket med bibelhenvisninger

Som de fleste andre vakte i 1800-tallet ville Grundtvig bygge menighed eller samfund – ligesom Indre Missions Samfund fra 1861 og Kirkeligt Samfund fra 1898. I salmen bruger han de gammeltestamentlige tekster, hvor der drømmes om templets genopførelse i Jerusalem efter Israels fangenskab i Babylon, særligt Salme 137,1-6 og Haggajs Bog 2,1-9. Grundtvig bruger altså de samme tekster, som siden ofte er brugt i gospel og Rastafari-sange med temaet ”At the Rivers of Babylon”.

Som vanligt er Grundtvigs tekst så spækket med citater fra og henvisninger til en lang række især gammeltestamentlige tekster, at det er

umuligt at sige, hvor Bibelen slutter og Grundtvig tager over. Grundtvig, som kun fandt Kristi egne ord i gudstjenestens levende brug af Fadervor, indstiftelsesordene og trosbekendelsen, lever tættere sammen med Bibelens tekster end nogen anden salmedigter. Henvisninger til bibelteksterne kan man finde i Anders Mallings store Dansk Salmehistorie (1960-1978) og i Jørgen Kjærgaards Salmehåndbog (2003).

Vanskelige passager

Det første afgørende og lidt vanskelige sted kommer i vers 3. Der er noget at bygge på: ”Herrens bjerg” har fjenden, som for Grundtvig er hans samtids rationalistiske teologer, ikke kunnet hærge, sådan som de har hærget ”sletten”, dvs. Bibelen. Da salmen er skrevet kort tid efter Grundtvigs proklamation i ”Kirkens Genmæle” fra 1825 af sin opdagelse af, at Jesus taler levende i gudstjenestens ritualer, er det mest nærliggende at tænke, at ”Herrens bjerg” her for Grundtvig er den apostolske trosbekendelse. ”Hjørneste-

Tør end nogen ihukomme

Mel.: L.M. Lindeman 1868. Thomas Laub 1917

1. Tør end nogen ihukomme
hjerterets søde morgendrøm,
mindes, trods al verdens domme,
Zion med en tårestrøm?
Mægter nogen end at stemme
harpen dybt til orgelklang?
Vover nogen end at nemme,
end at kvæde Zions sang?

2. Ja, så længe hjertet banker
kærligt i en kristens barm,
rinder mellem Himmel-tanker
over Zion tåren varm,
og så længe for Guds trone
høres seraf-harpens klang,
skal i Kristi kirke tone
over tårer Zions sang.

3. Samler eder tæt om bjerget,
alle Zions døtre små!
Har end fjenden sletten hærget,
Herrens bjerg han lod dog stå.
Blev end sten på sten ej levnet,
hjørnesteinen lå dog fast,
er urokket og urevnet,
mod den alle våben brast.

4. Ja, på ham vi kaste sorgen,
som og synden for os bar;
højt om sylden¹ og om borgen
syng vi med stemme klar,
og i Herrens vingers skygge,
i en gylden aftenstund,
under sang vi atter bygge
på den gamle klippegrund.

5. Ej skal Zions borg sig højne
denne gang med spir og tårn,
hyttelavt i verdens øjne
bygges skal imod tilforn,
så vi efter ham os føje,
som har sagt, han ville bo,
hvor sig stjerner for ham bøje,
og hvor bly kærminder gro.

6. Huset med de høje sale
tømres kun af skaberhånd,
må fra Himmelen neddale
som til støvet Herrens Ånd;
vi af bløde bøgestammer,
under nattergalesang,
bygge kun et gæstekammer
til en himmelsk altergang.

7. Verdens vise, jordens bolde
vel vor hytte vil forsmå,
men den største vil dog holde
nadver i den ringe vrå.
Tidlig han sig myg har krummet
barneglad i moderskød,
han, som lå i krybberummet,
bryde vil i hytten brød.

8. Thi skal herligheden vorde
større i vort lave hus
end i det med borgegårde,
som nu sunket er i grus;
hans er sølvet, hans er gullet,
mer end guld hans kærlighed,
den er Himmel-glans i muldet,
den skal vi forklares ved.

1 grundvold

Sl 137,1-6; Hagg 2,1-9
N.F.S. Grundtvig 1825 og 1853.

Den Danske Salmebog nr. 348.

nen" er naturligvis Kristus, der i vers 4 omtales som "ham... som og synden for os bar". Vers 4 kulminerer med, at vi – Grundtvig og kirkefondsfolkene – nu atter bygger kirke på den gamle klippegrund, dvs. trosbekendelsen, og det i noget så hyggeligt som "en gylden aftenstund".

Det andet lidt vanskelige sted kommer i vers 6, hvor der tales om det "gæstekammer", der skal byg-

ges af "bløde bøgestammer". Modsat det 20. århundredes statskirkefolk, der har påstået, at Grundtvig her synger om statskirkeordningen, så har kirkefondsfolk næsten altid vidst, at Grundtvigs "bløde bøgestammer" er danske menneskekroppe, altså konkrete menigheder af mennesker, der forsamles, så de kan give rum for den kirke, som Herren selv skaber. ■

Læs mere i jubilæumsbogen "Omkring Kirkefondet. Kildetekster til debatten om kirkeforståelse og kirkeligt arbejdssyn i København 1890-1990", Materialecentralen 1990. (Kan stadig købes hos Kirkefondet)

Jens Maibom Pedersen

forstander på Diakonhøjskolen i Aarhus og medlem af FRIK's (Forum for Rytme I Kirken) bestyrelse

Salmer i morgen

Der er grøde i salmedigtning og salmesang, og det er godt, for det er der brug for.

Selvom mange træk i moderniteten gør, hvad de kan for at undgå og tilsidesætte salmer og salmesang, så overlever salmerne og insisterer på deres egen facon på at blive sunget.

Salmer og salmesang er kommet for at blive! Men hvorfor egentlig? Fordi mennesker har brug for et særligt sprog og en særlig tone, der kan indfange fælles liv og tilværelse og sætte i perspektiv i forhold til tro og transcendens. Og det er netop det, salmen og salmesangen kan – altså den gode salme og den gode salmesang.

Her skabes nemlig et ægte møde mellem det menneskelige erfaringsunivers og den kristne livstydning, og hvor det sker, dér kastes et helt afgørende lys over menneskelivet. Dét er ikke et hvilket som helst lys, men et lys der henter næring i den grundlæggende fortælling om Gud, der blev menneske for at skabe tro, håb og kærlighed i og omkring det fælles liv.

Den gode af morgendagens salmer knytter til her og fortæller aldrig om Gud og hans virkelighed ved at lyve om mennesker og menneskers liv. Den gode af morgendagens salmer forstår nemlig vigtigheden af at have modet til at se verden, som den er. Det er hér salmerne af i morgen skal begynde – og ellers er de ligegyldige!

Salmer og salmebog

Hvad er en salme? Sådan lød et af de

mange spørgsmål, da vi for efterhånden mange år siden diskuterede, om vi skulle have en ny salmebog i Den Danske Folkekirke. Og bølgerne gik højt – for her var jo meget mere end salmer og salmesang på spil! Det handlede også om teologi og kirkesyn, om musik og tonesprog, om tradition og fornyelse. Heldigvis besindede man sig, og derfor har vi siden 2003 kunnet slide på ”den nye salmebog”. Det har været godt for kirkens liv og vækst, for salmebogen satte nye ord og billeder på den gamle fortælling. Og

Så mange forskellige udtryk og tendenser omkring salmesang og salmedigtning er et godt udtryk for, at den kristne fortælling tages alvorligt.

det var der brug for, som der altid er brug for det!

Der er også snart brug for en ny salmebog igen, og når jeg kigger i ”kirke-kryстал-kuglen” kan den komme, før vi aner det. Verden ændrer sig nemlig helt afgørende i de her år, og skal vi kunne følge med, har vi brug for også at kunne synge om det – sammen! I takt med at verden bliver mindre, fordi nye teknologier og globalisering binder os sammen på nye måder, bliver selvsamme verden også

større. Dét der var engang, dét er ikke længere. Nye indsigter sætter nye dagsordener og kalder på nye måder at tale om det gamle på. Guds eviggyldige fortælling skal oversættes til i dag og bringes i spil i forhold til menneskers liv. Det er jo en af de afgørende pointer med, at Gud blev menneske og tog bolig iblandt os.

Der er altså nok at gå i gang med i forhold til morgendagens salmer. Heldigvis arbejdes der, i mange forskellige sammenhænge, ihærdigt med salmeskrivning, så

morgendagens salmebog får noget at vælge imellem. Men det er også nødvendigt!

En god salme til i morgen skal som nævnt evne at se verden i øjnene, bringe dét syn i samspil med Guds egen fortælling og oversætte det møde til lyrik og billedsprog. Det er nemmere sagt end gjort, og selv dér, hvor det lykkes (og det gør det heldigvis mange gange), er det ikke nok. For salmeteksten gør det ikke alene. Der skal også musik til! Og den del af morgendagens sal-

"Salmen og salmesangen skal nemlig – i al dens mangfoldighed – være med til at sætte ord og musik på evangeliets forkyndelse," skriver Jens Maibom Pedersen.

Foto: Sille Arendt

meskriveri må man ikke undervurdere. Musikken spiller en væsentlig rolle for salmesangen, for det er hér salmen bliver til et fælles anliggende. Det er i melodien, tonelejet, rytmen, anslaget og fortegnet, at salmen får gang på jord. Morgendagens salmer skal således, hvad tekst og musik angår, gå op i en højere enhed. De to udtryksformer skal smelte sammen til et fælles hele.

Salmer på vej...

Når vi kigger ned rundt i det folkekirkelige, er det relevant at spørge om, hvor salmesangen og salmedigtningen er på vej hen?

Jeg ser forskellige tendenser derude i salmelandet. En knytter til ved den del af den musikalske tradition, hvor det handler om synge og spille for andre. Salmedigtningen bliver her til noget, der først og fremmest skal lægges øre til – og dernæst eventuelt synses med på. En anden tendens har et tilsvarende omdrejningspunkt. Her skrives digte, fordi digteren i første omgang ikke selv kan lade være. I anden omgang sættes musik til digtet i forsøget på at gøre det til en salme. En tredje tendens har et helt andet afsæt.

Her er udgangspunktet, at digteren er blevet opfordret til at skrive en ny salme, fordi der, efter nogens mening, mangler en salme om dette eller hint. På samme måde er komponisten blevet opfordret til at skrive en melodi, der kan synges sammen med andre. En fjerde tendens knytter ligeledes til ved det fælles udtryk, men er løsrevet fra opfordringen til at skrive en bestemt lejlighedssalme. Her er omdrejningspunktet digterens egne troserfaringer og -udfordringer. En femte tendens knytter til ved den inspiration, dele af kirkens liv henter hos søster- og brøderkirker ude i den store verden. Her kopieres og oversættes, så de "fremmede salmer" giver mening i en dansk kontekst. En sjette tendens går i retning af det forenkede udtryk, hvor gentagelser og omkvæd bliver bærende elementer i salmen, og hvor melodien understreger denne pointe.

Man kunne sikkert pege på endnu flere tendenser inden for salmesang og salmedigtning og i kølvandet herpå stille sig selv spørgsmålet om, hvilken tendens der er den bedste? Men spørgsmålet er forkert stillet og reducerer tematikken til et spørgsmål om

enten/eller. Og det er det ikke! De forskellige tendenser repræsenterer nemlig den mangfoldighed, vor tids kirke har brug for i forhold til salmer og salmesang. Så i stedet for at forfalde til hymnologisk elitær bedrevenhed vil jeg kippe med flaget og glæde mig over, at der arbejdes ihærdigt i de mange forskellige salmeværksteder. Der er grøde i salmedigtning og salmesang, og det er godt, for det er der brug for. Salmen og salmesangen skal nemlig – i al dens mangfoldighed – være med til at sætte ord og musik på evangeliets forkyndelse. Så mange forskellige udtryk og tendenser omkring salmesang og salmedigtning er et godt udtryk for, at den kristne fortælling tages alvorligt. Det eneste minus i den fortælling er, at mange i folkekirken ofte misforstår de nye udtryk og mistolker dem, som noget de ikke er. Så det må vi huske at fortælle dem. ■

Kirkefondet udskriver i anledning af 125 års jubilæet en salmekonkurrence. Læs mere på side 13.

Dorte Dideriksen

præst i Oppe Sundby og Snostrup Sogne ved Frederikssund

Sjælesorg og salmesang

Salmerne er et vigtigt sjælesørgerisk arbejdsredskab, som kan bidrage til den almindelige og den mere specifikke sjælesorg.

I nddragelse, delagtighed, dialog og participation er nogle af de ord, der for tiden bruges i kirken, og det er slet ikke skidt – det er faktisk rigtig godt at lytte til folkekirkemedlemmerne.

Det ses også i mange videnskabelige afhandlinger, hvor kvalitative undersøgelser vinder frem. For at ride med på den bølge valgte jeg at undersøge folks oplevelser af salmer igennem en række interview af folk i fokusgrupper.

Menighedens svar

Salmer er hjertesprog, og salmesang er menighedens svar på den forkyndelse, der sker i kirken, men salmer forbinde også gudstjenesteliv og hverdagsliv

og kan derfor være en ressource for folkekirken i dag, særligt i forbindelse med sjælesorg, hvor salmerne på poetisk vis får Gud med ind i samtalen.

I mine fokusgruppeinterview valgte jeg noget alternativt at lade Den Danske Salmebog være interviewguide. I gruppens samtale blev salmerne og deres melodier drøftet og overvejet og dybe personlige salmeoplevelser blev italesat. Interviewene viste, at salmer "virker" på folk, og at der stilles krav til de salmer, man møder i kirken. Almindelige folkekirkemed-

Almindelige folkekirkemedlemmer har følelser, holdninger og forventninger til, at salmer og salmesang skal være fællessang, der på højtidelig vis løfter menigheden i sang.

lemmer har følelser, holdninger og forventninger til, at salmer og salmesang skal være fællessang, der på højtidelig vis løfter menigheden i sang.

Tre kriterier for en salme

I den nyudkomne grundbog i hymnologi fra Det Kgl. Vajsenhus' Forlag

Foto: Sille Arendt

kommer Erik Skyum-Nielsen med forslag til tre kriterier for en salme:

En salme bør være inklusiv og ”pronominel”, dvs. blottet for private referencer og situationsbundne stemningsytringer og i stand til umiddelbart at etablere et nu og et her og et jeg eller vi, der kan opleves identiske eller ligedannet med gudstjenestens tid og rum, og som selv kan rumme menighedens åndelige og kropslige nærvær.

En salme bør være rituel, dvs. i stand til at føje sig ind i gudstjenestens hele kontekst af billeder, handlinger og ord.

En salme skal altid være traditionel, dvs. vidnesbyrd om, at det er i kirken eller menigheden, at gudsordet lyder til os, hvilket må indebære, at salmen synliggør kristendommens karakter af at være en historisk religion, opstået omkring en kritik af en anden religion, i det helliges navn.

Disse tre kriterier afprøvede jeg i forhold til mit interviewmateriale, hvor alle tre kriterier blev bekræftet. Derudover var der også krav til salmernes sangbarhed, identifikation, folkelig enkelhed og konfessionel soliditet samt ønske om, at salmerne skal kunne give indsigt, visdom, skønhed, appellere til visuel billedrigdom, rytmisk kropslighed og medrivende nærvær.

Sjælesørgerisk arbejdsredskab

Salmerne er også i dag et vigtigt sjælesørgerisk arbejdsredskab, som kan bidrage til den almindelige og den mere specifikke sjælesorg. Præsten kan med fordel finde pædagogisk og terapeutisk inspiration til sjælesorg i både gamle og nye salmer, fordi de er menneskers egne ord på tro og er til stede lige præcis i den enkeltes eksistens-kamp.

Når mine interview afdækker de mange krav og ønsker, som almindelige folkekirkemedlemmer har til de salmer, de møder, viser det samtidig, at folk har forventning til den sjælesorg, de møder i de salmer, der synges i kirken, men også i samtalen med præsten. Her er salmer en ressource, der kan være med til at forædle sjælesorgen, idet visdommen i salmerne og musikken inddrages i en dialog.

Gudstjenesten, som er en salmegudstjeneste, er et sjælesørgerisk og terapeutisk værktøj. Enhver god og opbyggelig sjælesorgssamtale, som tager udgangspunkt i en kirkelig kontekst, må nødvendigvis henvise til gudstjenesten, hvor den gudstjenesteførende menighed, bestående af mennesker i alle aldre med og uden salmer i kroppen, ledes til fælles lovprisning i dag og i morgen, men også langt ud i fremtiden. ■

Vær med i Kirkefondets salmekonkurrence

Fornylelse af salmesangen har på mange måder været et af Kirkefondets ”varemærker”, og det er blevet konkretiseret i et væld af udgivelser af CD’er og bøger med sange, salmer og musik til brug i gudstjenester og i mange andre forskellige kirkelige sammenhænge.

Ved Kirkefondets 100 års jubilæum i 1990 vandt salmen ”Uberørt af byens travlhed” en lignende konkurrence. Den har været et fornyende element i den nye salmebog og er efter sigende en meget elsket salme blandt mange konfirmander.

I anledning af Kirkefondets 125 års jubilæum udskriver vi en ny salmekonkurrence som et synligt tegn på, at Kirkefondet fortsat ønsker at arbejde for fornyelsen af salmesangen i Danmark.

Temaer og krav

Vi har valgt, at det skal være muligt at skrive nye salmer til to forskellige temaer. Man kan deltage i konkurrencen med en enkelt salme til et af de to temaer, men man må også gerne sende en salme ind til hvert af de to temaer:

- En ”bysalme”
- En ”konfirmationssalme”

I vort valg af tema til denne salmekonkurrence har vi overvejet, hvad vi synes, der mangler af salmer i den nuværende salmebog ud fra den betragtning, at nyskrevne salmer anno 2015 måske kan være heldige at finde vej ind i en ny salmebog eller et forudgående tillæg til salmebogen.

Selv om den nuværende salmebog blev taget i brug i 2003, så er den fortsat præget af salmer fra den landkultur, som engang var dominerende i Danmark. Nu bor flere og flere danskere i byerne – og derfor mener vi, at det er vigtigt at få skrevet nye salmer, som relaterer sig til og henter billeder, sprog, ord, stemninger mv. fra bylivet.

Endvidere mener vi, at der i den nuværende salmebog mangler nye konfirmationssalmer, hvorfor det er valgt som tema nummer to. Det skal gerne være salmer, som er gode at synge med konfirmander i deres konfirmationsforberedelsesforløb, men ikke mindst salmer som kan vælges ved konfirmationsgudstjenesten.

Salmerne skal kunne synges på en sangbar, kendt melodi, idet vi finder, at det er en vigtig forudsætning for at give nye salmer et hurtigt fodfæste og stor udbredelse.

Frist og aflevering

Salmeforslag indsendes til Kirkefondet, Peter Bangs Vej 1, 2000 Frederiksberg senest tirsdag den 1. september 2015. Herefter vil forslagene blive fremlagt anonymt for et bedømmelsesudvalg. Vindersalmerne vil blive offentliggjort ved Kirkefondets jubilæumsarrangement lørdag den 3. oktober 2015.

Bedømmelse

Bedømmelsesudvalget er ved at blive sat sammen, mens dette skrives, men vil blive offentliggjort senere.

De tre bedste salmer belønnes med henholdsvis 15.000, 6.000 og 4.000 kr.

Kirkefondet forbeholder sig ret til frit at benytte vindersalmerne i eget arbejde og regi.

Finn Dyrhagen
kirkegænger og tidligere provst
i Holbæk Provsti

Morten Skrubbeltrang
generalsekretær i FDF og generalsekretær
i Kirkefondet 2010-2013

Kirken, der gik hjemmefra

En fortælling om, hvordan det gik til, at den afsides liggende, nykalkede kirke på bakketoppen kom lidt tættere på.

Der var så smukt ude på landet. Kirken lå nykalket og smilede til alle, der hastede forbi på vej til heldagsskole, motionscenter og indkøbscenteret. Og alle smilede igen og følte sig trygge og godt tilpas, for når kirken lå netop dér, på vej til alt det vigtige her i livet, måtte man blive i godt humør. Så gjorde det ikke helt så meget, at kirken lå lidt fjernt i byens udkant. Var det ikke også udkantsdanmark, man kaldte det?

Der var ganske vist dem, der undrede sig over, at der ikke længere var lys på kirken vinteren igennem. Det var nu så smukt, især op til jul, at se kirken ligge dér på bakketoppen, badet i lys. Men nu var der i stedet lys inde i kirken hver eneste eftermiddag og aften. Skete der virkelig så meget i kirken? Var den blevet levende? Det var som om kirken i det fjerne var kommet lidt tættere på, og trygheden var ligesom kommet i fare.

Sådan gik snakken på Facebook i den lille by, for det var endnu ikke alle, der havde opdaget, at kirken var gået hjemmefra.

Det hele var begyndt med en temadag i menighedsrådet. For en gangs skyld havde man (formanden og præsten) valgt kun at have det ene punkt på dagsordenen: "Hvordan er vi kirke her?"

Og snakken gik lystigt i menighedsrådet: Den tog sit udgangspunkt i begreberne "den fjerne kirke" og "udkantsdanmark". Det begyndte at blive spændende, da formanden i sin indledning foreslog at tale om "den nærværende kirke" og "forkantsdanmark" i stedet – det var lidt sjovere.

Et spørgsmål blev hængende i luf-

ten den aften: "Hvad ville der ske, hvis vores kirke gik hjemmefra?" Og da det først var blevet sagt, begyndte tankerne at gå på himmelflugt: "Kirken går hjemmefra for at gå ud og møde folket. Og når man går hjemmefra, må man have ørerne med, så man kan lytte sig til, hvad der rører sig ude i verden. For kirken har verdens bedste budskab. Men det nytter ikke meget at have et budskab, hvis det bliver afleveret det forkerte sted." Og en anden sagde: "Hvornår har vi egentlig sidst sat os ned med de gode folk, der laver kirkeligt børne- og ungdomsarbejde her i sognet? De holder andagter hver gang, de mødes, men er det ikke for sjældent, at vi bruger hinanden?" En tredje sagde: "Jeg har hørt, at de har babysalmesang i nabosognet, og der kommer rigtig mange. Skal vi ikke også have sådan noget?" Og straks stod spørgsmålene i kø: Hvem skal gøre det? Kan vores organist få et kursus? Hvor mange timer skal vi så opnormere organisten med? Og hvad med graveren? Og hvor dyrt var det nu lige, det var at opvarme kirken? – Det befriende element dukkede op, da en spurgte: "Skulle vi ikke invitere vore nabosogne til en fælles drøftelse af, hvad vi kan sammen? Kunne det ikke være sjovt, hvis vi bakkede om op deres babysalmesang, mens de bakkede vores bibelmaraton op?"

Det var her, at præsten gjorde opmærksom på, at ordet "sogn" egentlig betød "folk, der søger sammen", men at det nu var blevet en geografisk betegnelse i langt højere grad end en social. Det skyldtes nok, at vi i Den Danske Folkekirke var så bange for at

udelukke nogen, at vi helst ikke ville nøjes med at kalde dem, der kom i kirke, for menighed. Så var geografien en mere rummelig betegnelse. Men geografien havde den store ulempe, at den meget nemt kom til at handle mere om grænser end om indhold. Og grænser har det med at komme til at fylde mere, end hvad godt er.

"Er det det, der hedder 'sognekristendom'?" var der en, der ville vide, og præsten smilede: "Ja, der findes dem, der mener, at det er Jesus, der har opfundet sognegrænserne," sagde hun, men tilføjede: "Ideen om, at sognet er den vigtigste størrelse i kirkens struktur gav rigtig god mening dengang, hvor pave- og bispekirken var ved at løbe med troen. Og det var en oplagt ramme dengang, hvor hestevognen var det hurtigste transportmiddel."

Nu berettede kassereren om livet inde i storbyen, hvor man valgte kirke efter, hvordan den passede til kirkegængerne, ikke efter sognegrænser – og tilføjede: "Jeg ville jo aldrig komme til tandlæge eller låne bøger på biblioteket, hvis jeg skulle holde mig inden for sognegrænsen. Kunne man ikke sige, at provstiet i dag ville svare til den ramme, som sognet i sin tid udgjorde?"

Og kirkeværgen spurgte: "Hvorfor har vi egentlig lys på kirken? Det er jo kun kønt på lang afstand, hvor man ikke kan høre, hvad der bliver sagt i kirken. Og det er bestemt ikke rart at gå i kirke med så meget spotlys på. Ville det ikke være mere rigtigt med lys inde fra kirken? Også selvom der ikke altid foregår noget?"

Her begyndte den konstruktive samtale. For hvad ville der ske, hvis vi op hævede sognegrænserne og lod folk vælge helt frit? Ville det ikke blive en "valgkirke" og dermed mere en "frikirke" end en "folkekirke"? Og ville det ikke udelukke "den lille mand med den lille tro"? Hvordan undgår vi at blive en række valgmenigheder, hvor kun folk med samme tanker, holdninger og meninger mødes og bekræfter hinanden i troen? Hvordan skal vi sikre, at vores kirke er en folkekirke, hvis det ikke længere er den fjerne kirke? Det var tid til konklusioner på dagens drøftelse, og formanden samlede op:

1. Vi er ikke færdige med denne drøftelse – og bliver det forhåbentlig aldrig! Jeg glæder mig allerede til de næste menighedsrådsmøder.

2. Vi skal fortsætte med at holde gudstjeneste i vores kirke – men måske ikke kun om søndagen.

3. Vi mener, at kirken engang imellem skal gå hjemmefra – for at blive inspireret, blive klogere og ikke mindst finde ud af, hvor godt det er at være hjemme.

4. Vi skal åbne vore øjne, ører og hjerter og kaste et blik ud over sognegrænsen og blive bedre til at spørge dem, der ikke kommer så tit.

5. Vi prøver i denne vinter at skifte lyset på kirken ud med lys fra kirken. Lad os se, hvad der sker.

6. Jeg kontakter provsten for at spørge, om vi ikke kan lave en temadag for menighedsrådsformænd og præster om kirkelivet her i provstiet.

7. Hvem vil skrive en artikel til

lokalavisen om, hvad vi har talt om i dag?

Og spørgsmålene stod i kø: Hvad skal man bruge en kirke til, hvis sognebørnene flytter hjemmefra og efterlader kirkebygningen tom? Kunne man bygge en affolket kirke om, så den kunne bruges som eksperimentalkirke i provstiet? Hvad betyder det for os, når vi i salmebogens nr. 370 synger: "Livets Gud har dine hænder, derfor er det dig, han sender?" Hvad sker der med os, hvis vi gør "kirke" til et udsagnsord i stedet for et navneord, så det ikke hedder "en kirke", men "at kirke"?

Og det var netop det allerbedste ved kirken, der lå så smukt ude på landet. Var den ikke blevet mere levende af at have været gået hjemmefra? ■

Kaj Bollmann

sognepræst i Jyllinge og
generalsekretær i Kirkefondet 1994-2010

Laboratorium for fremtidens menigheder

Der findes ingen patentløsninger i arbejdet med menighedsforståelse og -praksis.

Kirkefondsfædrenes store projekt for 125 år siden var ikke at bygge kirker. Kirkebyggeriet var en nødvendig følge af det helt overordnede mål: at skabe en kirke- og menighedsform, der kunne modsvare det moderne storby- og industrisamfund.

Vi har i den seneste generation stået med en tilsvarende udfordring: at transformere de aktuelle kirke- og menighedsformer ind i en ny samfunds- og kulturform, hvis kendetegn bl.a. er, at tingene bevæger sig så hurtigt, at man dårligt når at finde en betegnelse for samfundsformen, før den allerede er forældet.

Kirkefondsfædrene havde betydelig succes med deres forehavende. De skabte, hvad man i dag ville kalde et fast koncept: menighedssamfund af aktivister, en omdefinering af præstens rolle, et netværk af menighedsaktiviteter for alle aldre, opsøgende og diakonal virksomhed, trykte kirkeblade ud-delt af frivillige, små lokale kirker, kendetegnet mere ved deres aktivitets-lokaler end ved deres gudstjenesterum.

Det var et koncept, som svarede langt bedre end den klassiske sognekirkelighed til industrisamfundets livsformer, og med det koncept lykkedes det mange steder overraskende godt at bevare storbybefolkningens tilhørsforhold til kirke og kristendom. Konceptet har i mere eller mindre afbleget og fornyet form holdt sig og bredt sig i folkekirken.

Det vækkelsesteologiske fundament er forsvundet. Til gengæld er et forsigtigt missionalt engagement stort set

accepteret. Bymenigheden med en kerne af aktiviteter og ansatte og frivillige, der synliggør sognekirken for beboerne og forsøger at skabe et mangfoldigt møde mellem kirken og den lokale befolkning, er det normale billede af den folkekirkelige menighed i dag – selvom kirkebygningsbilledet i folks baghoveder stadig er den kam-takkede landsbykirke.

Nye former og koncepter

Samtidig ved vi imidlertid godt, at dette ene dominerende koncept ikke

”I de kommende mange år (vil vi) i folkekirken være nødt til at forstå os selv som et stort menigheds-laboratorium, hvor vi alle i virkeligheden prøver os lidt frem.”

kan holde som fremtidens folkekirkelige menighedsform. I de sidste 20 år er der spiret en hel masse forskellige modeller frem både i tænkning og praksis. I praksis har vi fået flere og flere funktions- og særmenigheder og -præster, flere har dannet holdningsbestemte valg- og frimenigheder, og samarbejde på tværs af sognegrænser er efterhånden almindeligt.

Og så er der alle de nye ”konceptforslag” i tiden: ”flydende kirke”, ”Messy Church”, ”Kirke på vej”, Kirkefondets egen tænkning i fremtidens

menigheder og Lokal Kirkeudvikling, amerikansk og anden udenlandsk inspiration, Dansk Oase, grundtvigske debattmøder, spiritualitetskonferencer. Det er ikke fordi, der ikke tænkes, overvejes, prøves og nyformuleres.

Columbusægget?

Men columbusægget, som svarer til det, Kirkefondsfædrene skabte for 125 år siden, har vi ikke set. Menigheds-konceptet, der kan rumme og indarbejde det aktuelle samfunds voldsomme mobilitet, eskalerende udvikling, revolutionerende kommunikation, som er i stand til at opfange dobbeltheden mellem ”oaser” og ”nomader”. Menigheden, som samtidig er katedralen, hvor det søgende individ kan finde hvile og svar, det spirituelle fællesskab, livstolkingsrummet, centeret for kirkelige aktiviteter og ritualer og modkulturen mod udviklingskynismen. En ordentlig mundfuld.

Og det er jo bare en brøkdelen af behovene.

Det er også derfor, columbusægget ikke kommer. Det er faktisk det, der er columbusægget! Nemlig at entydige koncepter som ”svar” på spørgsmålet om fremtidens menigheder er fortid. De dur ikke – i hvert fald ikke inden for en overskuelig fremtid.

Et stort menighedslaboratorium

Netop fordi kulturer og livsformer er, som de er, mangfoldige, mangetydige, bevægelige, under hurtig og uforudsi-

gelig udvikling, vil vi i de kommende mange år i folkekirken være nødt til at forstå os selv som et stort menigheds-laboratorium, hvor vi alle i virkeligheden prøver os lidt frem, hver fra vores udgangspunkt teologisk og praktisk – samtidig med at vi holder fast, så godt vi kan, i den dobbelte binding: til trosgrundlaget og til kirkens folkelighed. Og enhver, der påstår at have patent på løsningerne – teologisk eller praktisk – vil blive ramt i nakken af hvert eneste mislykket projekt.

Den styrelsesreform af folkekirken, som vi desværre ikke fik, kunne have skabt en fælles platform for laboratoriarbejdet, et fælles arbejde med det, som vi i dag har så svært ved: at formulere nogle fælles dagsordener for "laboratoriarbejdet", så den nødvendige mangfoldighed ikke fører til total atomisering. Men når vi nu ikke får den fælles platform, så må gode kræfter som Kirkefondet og de gamle kirkelige retninger, som taler sammen i "Samtaleforum om fremtidens menig-

heder" jo tage den opgave på sig. Ikke ved at søge efter store koncepter og patentløsninger, men ved at sætte fælles dagsordener for, hvilke udfordringer det egentlig er, de mange forsøg, fornøyer og tiltag egentlig skal løse i forhold til kirkens kerneopgave: at forkynde evangeliet om Jesus Kristus til modtagelse og tro.

Der er ikke behov for at indskrænke mangfoldigheden – tværtimod. Men der er behov for at knytte tråde mellem de mange elementer i mangfoldigheden: når vi f.eks. oplever en dokumenteret succes i et initiativ som "babysalmesang" over hele landet. Hvordan bidrager det så til udviklingen af vores menighedsforståelse, hvis det gør?

Om at holde nadver i både gamle og nye former for fællesskaber

Det bundne udgangspunkt for denne artikel skulle egentlig være citatet fra Kirkefondets gamle "slagsang" "Tør

end nogen ihukomme" (DDS 348) med "gæstekammeret... af bløde bøgestammer" i forhold til "huset med de høje sale", der "tømmes kun af skaberhånd". Det er jo en flot salme, hvor kirkefondsfædrene både har kunnet spejle de ydmyge småkirkebyggerier og de mange fattigkvartermenigheder i talen om "Den Største", der vil holde nadver i den ringe vrå, og byggeriet, der hverken skal have spir eller tårn.

Jeg tror imidlertid, at man skal et stykke op i abstraktionsniveau for at kunne skabe en forbindelse mellem den tematik og vores aktuelle udfordringer. Derop, hvor vi kan håbe på, at "Den Største" også tager bolig i alle vore mere eller mindre vellykkede forsøg på menigheds- og kirkeudvikling og holder nadver med os i alle de gammeldags og nye og ind imellem mærkværdige former for fællesskaber, som vi prøver os frem med. Det håber vi så på og synger salmen med glæde og fortrosthed. ■

Sognekirken forsøger at synliggøre og skabe et mangfoldigt møde mellem kirken og den lokale befolkning, blandt andet ved at holde friluftsgudstjenester som her på Femøen på Amager.

Foto: Sille Arendt

Dorte Kappelgaard
udviklingskonsulent i Kirkefondet

Fornyelse fra kanten

Hvad hvis den gode idé ligger og lurder hos den, der sidder ude på dørtrinnet til våbenhuset? Hvad hvis det tager tid at opbygge tillid og at skabe noget sammen med folk, man ikke plejer at samarbejde med? Hvad hvis vi bliver nødt til at fumle lidt for at finde fodfæste et sted, hvor en ny gruppe mennesker oplever kirken som vedkommende?

Sognepræsten er til åben lokal fest i forsamlingshuset. Efter nogle timer og nogle øl kommer et par mænd hen til ham og spørger: "Kan vi ikke lave en jagtgudstjeneste?"

To unge musikere i Duo Tundra spiller musik fra forskellige lande i verden i en kirke. De fortæller historier om disse steder, deler personlige refleksioner over de stykker, de har valgt, mens organisten sørger for italiensk mad og japansk te, der passer til musikken. Publikum bliver til deltagere, og de, den ansatte og musikerne oplever et par timers intenst fællesskab.

Nogle afrikanske asylsøgere opsøger den nærmeste kirke og går til gudstjeneste. I kirken drøfter man, hvordan man kan tage pænt imod dem og begynder at holde kirkekaffe for at have en anledning til at tale sammen. Det viser sig så, at de vante kirkegængere også begynder at tale mere sammen.

I en præstebolig samles 25-35-årige til en månedlig event. Denne gang improviserer en musiker på klaveret, en teolog deler personlige refleksioner over sjælesorg, og en fotograf viser portrætfotos og fortæller om historierne bag, alt sammen ud fra temaet "Det skabtes vaklen". Der serveres rødvin og kaffe, kører musik i baggrunden og vises Youtube-klip på væggen. Undervejs sættes deltagerne til at dele tanker om det, de har set og hørt. Her er oplægsholdere, performere og deltagere en blanding af kirkevante og ikke-kirkevante. Flere kommer som bidragsydere, men vender tilbage senere som deltagere. Konceptet er blevet udviklet som et sammenkog af de

drømme og erfaringer, som et par nye og en "gammelvant" i sognekirken gik rundt med.

Hvor opstår de nye perspektiver?

Når vi ønsker at opleve fornyelse i kirkens liv, begynder vi ofte med os selv. Hvilke muligheder ser vi, hvilke drømme har vi? Og det er absolut en relevant samtale at have. Men ofte er udfordringen, at vi handler ud fra de erfaringer, vi har gjort os, og at resultatet begrænses til det, vores egen forestillingsevne kan finde frem til.

Det kan være både befriende og skræmmende at vælge at stille spørgsmål og tøve med at finde svarene. Vælg den nysgerrige, udforskende, lyttende tilgang – og lukke folk med ind i samtalen, som vi ikke plejer at give mikrofonen.

Mange gode idéer er opstået på kanten af kirken. Fra dem, der er draget af noget ved den, men ikke føler sig helt hjemme derinde. Fra dem, der ser muligheder og har nogle andre perspektiver på det, der foregår, men ikke tror, nogen er interesseret i deres mening, og derfor heller ikke kaster den efter andre. Fra dem, der ønsker at være med til at skabe fordybelse, refleksion, fællesskab, mangfoldighed, erfaring af noget transcendent, ansvarlighed, æstetisk erfaring, religionsmøde etc. – men mangler et sted og nogle legekammerater.

Processen er også at være kirke

Selve det at give andre indflydelse på kirkens liv kan være en måde at praktisere kirke på. Nærværet i mødet med den anden kan spejle et gudsnærvær,

uden at man tænker over det. Den fælles nysgerrighed over for, hvad det kunne være meningsfuldt at skabe, kan rumme en dimension af skaberkraft og undren, som spejler noget af Skaberens væsen. Der er et stærkt signal i denne uudtalte indstilling: Jeg har brug for at se ting med dine øjne, for du ser noget, jeg ikke ser, og jo bedre jeg forstår dig, jo bedre forstår jeg mig selv, og hvad det vil sige for os at være kirke her hos os.

Fornyelse, der fremprovokerer fordybelse

Også arbejdet med at bearbejde og

Foto: Sille Arendt

inddrage elementer fra kirkens tradition kan i sig selv være en slags åndelig praksis, der gør, at man får stoffet ind under huden på en anden måde, end når man "blot" gentager eller overværer et ritual. Åbenheden for perspektiver fra kanten af kirken kan blive en anledning til, at man selv får fordybet sig i, hvad det er at være kirke der, hvor man er – fordi man skal kunne sætte ord på det over for folk, der ikke vil spises af med de velkendte kirkelige fraser. Så kommer det lige lidt tættere på – for hvad betyder det at tro i mit liv – personligt, eksistentielt, livsnært? Hvad er en kirke – til forskel fra et museum, et tempel, en social forening og et kulturhus (selv om der kan være dimensioner, de har til fælles)? Og hvad er essensen i de ritualer, vi har arvet? Hvorfor er de, som de er, og hvordan kan den virkelighed, de udtrykker, komme til udtryk på nye måder uden at blive forfladiget?

Lokalt samspil er også en anledning til at modnes i at handle på en måde, der afspejler det, der prædikes i kirken. Hvordan håndterer vi misforståelser og forskellighed? Hvordan ser værdier som tillid og ærlighed ud i praksis? Hvis vi ikke kæmper for at handle på en måde, der afspejler det, vi vil sige, så bliver indholdet ikke troværdigt. Folk bliver tæppebombet med budskaber i dag, og man ser vel mere end nogensinde efter: Holder de

værdier, de taler om, vand, når det kommer til stykket?

Ideer til at fremme fornyelse fra kanten

Her er en række konkrete ting, man kan gøre, hvis man ønsker at få mennesker på kanten af kirken til at fremme fornyelsen i kirken:

- Tal med dem, der kommer sjældent, om deres tanker om kirken. Drøft internt i kirken, hvilke tanker dette sætter i gang hos jer hver især.

- Køber en aktivitet på pumperne, eller mangler den energi? Inviter nogle personer fra målgruppen til at deltage én gang med henblik på efterfølgende at kunne give feedback over en kop kaffe. Hvad savner de ved aktiviteten, hvad var interessant, og hvor ser de et udviklingspotentiale?

- Find et indsatsområde, I kunne tænke jer at give jer i kast med, f.eks. en bestemt målgruppe eller et behov. Inviter en gruppe personer, der har en holdning til området gennem deres faglighed eller deres livssituation, og brug dem som uforpligtende "ekspertpanel".

- Oplær en gruppe kreativt tænkende folk i, hvad liturgien går ud på. Spørg, hvordan de ville gøre gudstjenesten med dens dybde mere tilgæn-

gelig eller forstærke helhedsoplevelsen af den. Vil I skabe f.eks. en aften-guds-tjeneste, så drøft, hvilke elementer fra liturgien, der kunne finde nye udtryk. Det er lettere at skabe med på noget, man forstår baggrunden for, end at sidde med et blankt stykke papir.

- Inviter en gruppe af lokale sociale foreningsfolk, unge, teenagere, forældre, asylsøgere eller andre, der har

Mange gode idéer er opstået på kanten af kirken. Fra dem, der er draget af noget ved den, men ikke føler sig helt hjemme derinde.

noget til fælles, til en times uforpligtende idéudvikling af tiltag, de synes, det kunne være interessant at skabe i samspil med kirken.

- Sæt en gruppe mennesker sammen til at give et helt konkret bud på løsningen af en opgave i løbet af f.eks. to timer – løsningen behøver ikke nødvendigvis at blive realiseret. Udfordringen kunne lyde: "Vores årlige basar har sunget sit sidste vers, der er ikke kræfter og motivation til at køre den videre. Vi ønsker fortsat at skabe en dag præget af lokal deltagelse og festlig stemning. Hvad skal erstatte basaren?" Eller: "Vi ønsker en ny type kulturevents, der skaber rum for samtale omkring tro." Her kunne gruppen f.eks. bestå af et menighedsrådsmedlem, en præst, en lokal musiker, en lokal billedkunstner og en lokal bibliotekar.

Innovation fra kanten af lokalsamfundet?

Den lokale kirke har også potentiale til at være en fornyelse fra kanten af lokalsamfundet. Den kan være den overraskende ikke-seedede spiller, der tør at spille sig på banen på udebane, har ydmygheden til at møde mennesker lyttende og i øjenhøjde og modet til ikke at have alle løsningerne på forhånd. Med en generøsitet i forhold til bygninger og menneskelige ressourcer, med tilliden til den enkeltes uendeligt store værdi og med en tillid til Guds nærvær i lokalsamfundet. Det burde være rigeligt til at kaste nye og innovative perspektiver på meget af det, der finder sted i lokalsamfundet i dag. ■

Det kan være både befriende og skræmmende at vælge at stille spørgsmål og tøve med at finde svarene. Vælg den nysgerrige, udforskende, lyttende tilgang.

Birger Nygaard

cand. theol., arbejder i Folkekirkens Mellemkirkelige Råd med arbejdsområdet folkekirkens mission

Storsogne og samarbejde – er vi klar til konsekvenserne?

I England har man flere erfaringer end i Danmark med at samle aktiviteter i storsogne med pastorale teams. Lærdommen fra en ny engelsk undersøgelse er, at man – når man laver sognesammenlægninger – skal gennemtænke følgevirkningerne heraf.

” Vi må blive bedre til at samarbejde i folkekirken. Ingen kan alt. Derfor må vi danne teams, hvor hver enkelt teammedlem kan gøre det, hun/han er bedst til. Ellers brænder man ud.”

”Nye generationer af præster er ikke lonely riders, der blot ønsker at passe sig selv og selv gøre alt i sognet. De ønsker og har brug for at være en del af et inspirerende team.”

”Vi bliver nødt til at sammenlægge sogne, hvis vi skal skaffe ressourcer til at gøre mere for kirkens liv og vækst”.

Fra forskellige folkekirkelige aktører hører vi i disse år udtalelser som disse. Bag udtalelserne ligger en erkendelse af, at også kirken er under forandring, og at det ikke går, at vi sidder disse forandringer overhørig. Nøglepersoner er i denne sammenhæng biskopperne, der har ret og pligt til at tilrettelægge den pastorale betjening af sognene bedst muligt; og samvirket mellem biskop, provst og menighedsråd med løbende vurdering af, hvad der er den mest hensigtsmæssige pastoratstruktur i lyset af demografiske ændringer mv., hvad enten vi taler om landsogne med fraflytning eller bysogne med tilflytning.

Og der er naturligvis også folkekirkefolk med den modsatte holdning, som fastholder, at sognestrukturen og sognepresteordningen har virket fint i 1.000 år. Så den bør der ikke laves om på som følge af skiftende modeluner, der kommer og går. Det kræver en særlig tro, som er de færreste beskåret, i længden at opretholde dette syn kon-

sekvent, idet ingen er undtaget fra de forandringer, der pågår, hvad enten man ønsker det eller ej. Men interessant er det, at traditionalistens tilgang i udgangspunktet meget vel kan have mere ret, end vi bryder os om, jf. nedennævnte erfaringer fra England.

Forandringen er igangsat

Selvom vi ikke taler om revolutioner i folkekirken, så er det ganske drama-

I en dansk sammenhæng betyder det, at vi må ind og se på en række hellige køer, som traditionelt har haft status på lige fod med eller over dogmerne.

tisk, hvad der de seneste år er sket med hensyn til sognesammenlægninger, heraf følgende opbrud i præsters måde at arbejde på og behovene for at etablere samarbejde hen over gamle sognegrænser mellem både menigheder, menighedsråd og præster. Disse forandringer er sket som en følge af nødvendighed og fremsynethed: Dramatiske demografiske ændringer kalder på omlægning i forbindelse med et præsteskifte. Økonomi fordrer sammenlægninger i f.eks. det københavnske kirkelandskab. Og nogle biskopper og provster fremmer – også uden økonomisk tvang – bevidst forandring med henblik på at bane vej for nye

dynamikker som f.eks. dannelsen af pastoral teams, der kan frisætte mandskab til at forfølge nye anliggender, som kirken åbenlyst bør gå ind i. Der er faktisk stor villighed til at eksperimentere og prøve nyt midt i det, som er en ældgammel og meget fast etableret kirkestruktur. Kirkelivet har en del steder nået et stadie, hvor selv dørvogterne tænker, at noget nyt er bedre end det eksisterende. De har mistet troen på, at alt blot falder i lave af sig selv om nogle år.

Så her er vi: En række nye sammenlagte sogne og præster, der sættes ind i samarbejdsrelationer, som de ikke har været vant til, og som de ikke er trænet til at fungere i. Og stor opfindsomhed med hensyn til at prøve nye tiltag, der skal bringe kirken i spil i forhold til mennesker, der er gledet bort fra etableret kirkelig tradition.

Engelske erfaringer

Det er først efter flere år, vi kan bedømme, om det var dumt eller klogt at sammenlægge sogne og lave nye samarbejdsmodeller. Det nye folkekirkelige videnscenter må have det højt på prioriteringslisten at forske i danske erfaringer med hensyn til dette. Men endnu har vi ikke sådanne data. Det giver derfor mening at rette blikket mod England, hvor man netop har afsluttet et forskningsprojekt (”From Anecdote to Evidence” – kan hentes på www.churchgrowth.research.org.uk), med

"Der er faktisk stor villighed til at eksperimentere og prøve nyt midt i det, som er en ældgammel og meget fast etableret kirkestruktur," skriver Birger Nygaard.

Hovedkonklusionen i den engelske undersøgelse er, at "menigheder har større sandsynlighed for vækst, når der er én leder for ét lokalområde".

fokus på dels sognesammenlægninger, dels pastoralt teamarbejde i Church of England, en kirke som det med hensyn til sognestruktur mv. er rimeligt at sammenligne med danske forhold. Den engelske undersøgelse sigter ikke på analyse af formelle medlemstal, men på et lokalt menighedsfællesskabs levedygtighed, som det kommer til udtryk i faktisk deltagelse i menighedens liv. 71 % af Englands 12.500 sogne er nu sammenlagte. I 1960 var det tal kun 17 %.

Undersøgelsens konklusioner for udviklingen i perioden 2006 til 2011 er interessante:

- Små menigheder med under 0-14 eller 15-29 deltagende udviser den mest positive vækstkurve.
- Status quo findes i kirker med omkring 30 deltagende.
- Der er i både store og små og by- og landsogne en tendens i retning af, at jo flere sogne, der er lagt sammen i et pastorat, jo større er sandsynligheden for faldende samlet deltagelse.
- Enkeltogne med over 50 deltagere og helst over 100 har stadig den største gudstjenestedeltagelse og klarer sig betydeligt bedre med hensyn til procentuel ændring end alle former for sammenlagte sogne.
- De største menigheder med over 300 deltagende klarer sig bedst (men der er meget få af dem).
- Der er ikke noget belæg for, at sogne med pastorale teams klarer sig signifikant bedre end andre.

Alle sådanne hovedkonklusioner skal naturligvis kvalificeres, og man skal forholde sig til regionale og til by-/land-forskelle mv. Men læringen er altså foreløbig, at sognesammenlægning og team-modeller ikke i sig selv bidrager til vækst og større kirkeligt engagement.

Foto: Charlotte Lydholm

Har du sagt A, må du også sige B og C og D og E...

"Så der kan I se," kan traditionalisten sige: "Al denne omstrukturering bidrager ikke med noget godt." Og har hermed trukket et stik hjem i retning af, at man undlader enhver form for forandring. Men sagen er jo, at der ikke er lagt om på sogne- og samarbejdsforhold for sjov. Der har været tvingende årsager hertil. I England har medlemstallet været hurtigt nedadgående og nødvendiggjort ændringer. I Danmark går det langsommere, men der er alligevel lidt for tydelige tendenser, ikke mindst det faldende dåbstal. Derfor er status quo mange steder ikke længere en mulighed.

Lærdommen af den engelske undersøgelse er altså foreløbig, at når vi sammenlægger, og når vi laver pastorale teams, skal vi gennemtænke og gennearbejde følgevirkningerne heraf. Hovedkonklusionen i den engelske undersøgelse er, at "menigheder har

større sandsynlighed for vækst, når der er én leder for ét lokalområde". Det vil altså ikke fungere, hvis man tror, at sognesammenlægninger og teamarbejde ikke har indflydelse på f.eks. grundlæggende ledelsesforhold. Har man sagt A og B med ja til sognesammenlægning og teams, så må man i naturlig konsekvens også sige C og D og E mv. på områder som ændret præsteuddannelse, klar ledelsesstruktur mellem præster og mellem præst og pastoratråd. F.eks. bliver man i England i dag næppe præst i en lille landmenighed uden at have en selvforståelse som pioner-missionær og hertil følgende uddannelse. I en dansk sammenhæng betyder det, at vi må ind og se på en række hellige køer, som traditionelt har haft status på lige fod med eller over dogmerne. Hvis vi ikke er villige til disse næste skridt, er det nye måske værre end det, der var, men som ikke er muligt længere. ■

Sille M. Fusager
analysekonsulent i Kirkefondet

Fra tal til virkelighed

Kirkefondets tilbud om at udarbejde sogneprofiler, sogneanalyser og provstiprofiler giver mulighed for at tilrettelægge kirkelige aktiviteter ud fra de faktiske forhold og ikke efter fornemmelser og gisninger.

Spaghettigudstjenester eller senior-
cafe? Kirkeblad eller kirkeapp?
Traditional kirke eller eksperimen-
tel kirke? Finkulturelle eller folke-
lige arrangementer?

I Kirkefondet er der ingen tvivl om nødvendigheden af statistisk materiale for at bevare en relevant og vedkommende folkekirke, og vi hjælper derfor menighedsråd og provstiudvalg med at udarbejde befolkningsanalyser som grundlag for udviklingsarbejde i sognene og provstierne. Siden 2009 har Kirkefondet udarbejdet demografiske analyser til 115 sogne og 24 provstier, og der er en klar tendens til en stigning i efterspørgslen.

Statistikken vækkes til live

Hvert eneste tal i sognestatistikken dækker over et menneske og fortæller

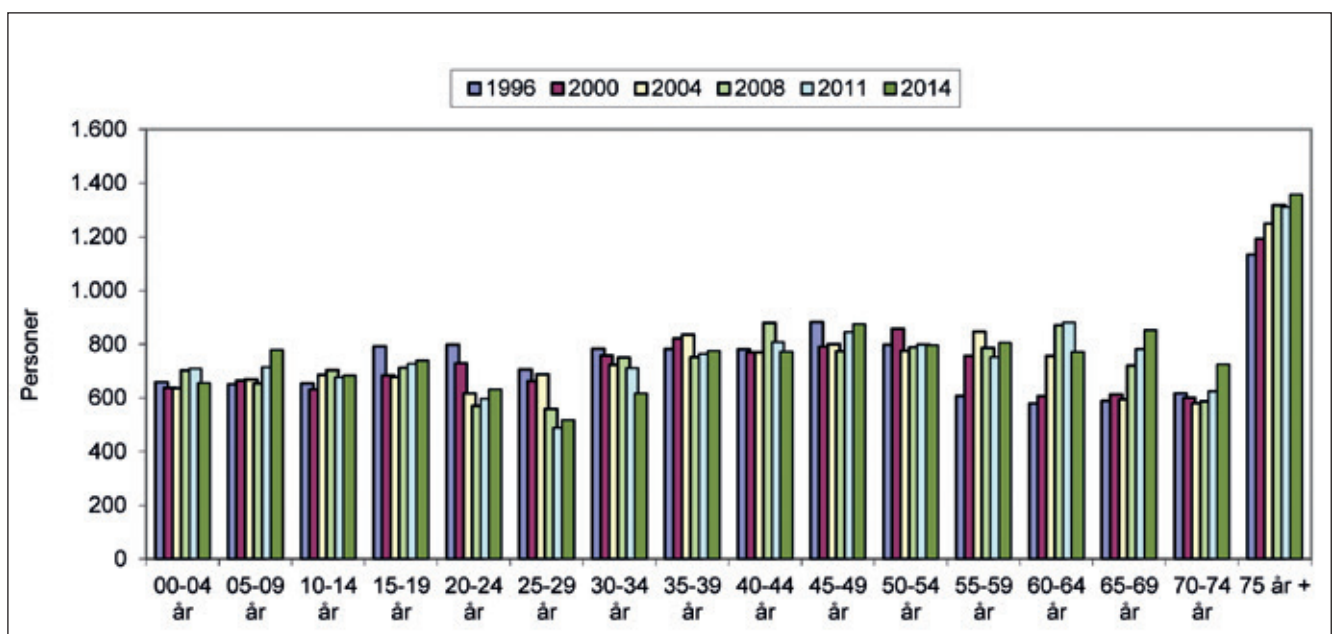
om, hvilken etnisk baggrund vi kommer fra, hvordan vi bor, om vi har få eller mange penge at leve for, om vi bor alene eller deler livet med en partner eller er en del af en familie med børn. Tallene fortæller også, om befolkningen er tæt knyttet til lokalområdet eller måske bare er der på midlertidigt stop, og om sognets indbyggere går fra at bestå af børnefamilier til overvejende ældre indbyggere eller omvendt. Alt sammen noget, der betyder meget for, hvilke aktiviteter det giver mening at have i kirken, hvilke hensyn der skal tages, og hvordan budskaber skal kommunikeres. I Kirkefondets demografiske analyser omsættes sognestatistikken til diagrammer med tilhørende forklaringer og giver i et let tilgængeligt sprog en klar viden om indbyggerne, om deres livsvilkår og

om befolkningsudviklingen. Det betyder, at kirkens aktiviteter kan tilrettelægges efter de faktiske forhold og ikke efter fornemmelser og gisninger.

Et konkret eksempel

I diagrammet nederst på denne side ses et eksempel på befolkningsudviklingen i perioden 1996-2014 i et stort sogn i Nordjylland. Den 1. januar 2014 havde sognet 12.354 indbyggere, hvilket var 537 flere indbyggere end i 1996. Umiddelbart giver en så beskedent stigning ikke anledning til at tro, at det kan have den store betydning for kirkens aktiviteter, men der er sket forskydninger i alderssammensætningen, som kirken bør være opmærksom på.

I absolutte tal har sognet fået 100 flere børn og unge op til 19 år, 523 færre unge voksne mellem 20-34 år,

174 flere voksne mellem 35-59 år og 785 flere indbyggere over 60 år. Kirken skal altså i 2014 forholde sig til nogenlunde samme antal børn og voksne som tidligere, mens der er betydeligt færre unge voksne til at benytte sig af kirkens tilbud og markant flere ældre.

Ældregruppen er vokset med næsten 1/3 i forhold til 1996, og dette giver både muligheder for aktiviteter og flere frivillige kræfter, og stiller krav til fremtiden om forbedret adgang for handicappede eller gangbesværede til kirkens lokaler, der skal måske iværksættes besøgstjeneste, afsættes flere præstetimer til sorg- og begravelsessamtaler, og i sidste ende stiller det måske også krav til planlægningen af antal og form af gravpladser på kirkegården.

Hvis kirken i lokalområdet skal blive ved med at være relevant og vedkommende, bør den altså følge med i befolkningsudviklingen og indrette sig efter den til enhver tid aktuelle befolkningssammensætning.

Sognestatistikken kan ikke stå alene

Sognestatistikken i sig selv giver ikke svar på, hvad man bør igangsætte eller overveje at sløjfe eller hvilken sogne-medhjælper eller præst, der bør ansættes. Når vi leverer en analyse, pointerer vi altid, at det er vigtigt at gøre sig klart, at den alene bygger på skriftligt og statistisk materiale, og hvad man kan udlede af dette. Det er derfor nødvendigt, at sogneanalysen vurderes i forhold til de faktiske forhold i lokalområdet, og den kan rejse nye spørgsmål, som man må søge besvaret ad andre veje, eksempelvis ved at få yderligere statistisk materiale fra f.eks. kommunen eller ved hjælp af spørgeskemaundersøgelser, lytterunder, interviews m.m. Analysen skal gerne åbne for en samtale om, hvordan man kan og ønsker at være kirke og menighed i sognet. Kirkefondet har med sognestatistikken som grundlag hjulpet adskillige sogne godt i gang med denne samtale.

Heldigvis lader det til, at tidligere års tilbageholdenhed i forhold til at indsamle aktivitetsstatistik i kirkerne er under forandring.

Statistikken på provstiniveau

Provstiprofilen er udviklet til provstiuvalgets arbejde med planlægning og fremtidsvisioner for kirkelivet i provstiet. Analysen minder meget om sogneanalyserne, mens talmaterialet indeholder gode oversigter over befolkningssammensætningen i alle provstiets sogne, og det kan bruges som grundlag for f.eks. handlings- og helhedsplaner, udarbejdelse af kirkegårdskort, oprettelse af kirke-skole-tjenester, som udgangspunkt for samarbejde sognene imellem, til overvejelser af omfordeling af præstetimer eller tilførsel af yderligere ressourcer og meget mere.

Mange provstier benytter sig af muligheden for at få gennemgået materialet enten i forbindelse med et seminar for provstiuvalget eller ved et arrangement med deltagelse af repræsentanter fra provstiets sogne. Ved seminarerne bliver selve analysen af provstiet gennemgået nøje, og det giver anledning til spændende dialoger om provstiets fremtidige rolle som mulig facilitator for forskellige tiltag med henblik på at give sognene de bedste betingelser for et indholdsrigt kirkeliv. Ved arrangementer med deltagelse af repræsentanter fra provstiets sogne bliver hovedlinjerne i provstiprofilen gennemgået, og sognene får lidt indspark til, hvordan samarbejde på tværs med provstiet som samlende enhed giver muligheder, som man ikke har, når man står alene sogn for sogn. Både i økonomisk og i indholdsmæssig forstand.

Kirkelig aktivitetsstatistik

Den demografiske statistik giver os masser af oplysninger, og den kan suppleres af den lidt sparsomme aktivitetsstatistik, som i dag indsamles på landsplan i form af oplysning om an-

tallet af kirkelige handlinger som dåb, konfirmationer, vielser og begravelser. Der sker jo meget mere i de danske kirker hver eneste uge, men disse

aktiviteter er ikke tidligere blevet talt fra officiel hånd. Heldigvis lader det til, at tidligere års tilbageholdenhed i forhold til at indsamle aktivitetsstatistik i kirkerne er under forandring, og flere og flere kirkelige aktører på forskellige niveauer får øjnene op for statistikens anvendelighed.

Statistikken i større sammenhæng

Statistikken har mange anvendelsesmuligheder. F.eks. arbejder Center for Kirkeforskning (KU) på et projekt, hvor der indsamles viden om danskerens holdning til dåb. Der skal gennemføres en landsdækkende YouGov-undersøgelse om forældrenes tanker og holdninger til dåb suppleret med kvalitative interviews med forældre i Sydhavn Sogn, som sammenholdes med demografiske analyser af sognet baseret på sognestatistikken og leveret af Kirkefondet.

I løbet af 2014 har Kirkefondet deltaget i en arbejdsgruppe bestående af forskere fra Center for Samtidsreligion (AAU), Center for Kirkeforskning (KU), Sociologisk Institut (KU) og Landsforeningen af Menighedsråd samt folkekirkelige repræsentanter med stor erfaring i aktivitetsstatistik. Arbejdet er blandt andet mundt ud i en oversigtlig lærebog "Tal om kirken", som er udkommet i februar 2015 og kan downloades fra <http://samtidsreligion.au.dk> eller på <http://teol.ku.dk/cfk/>.

Kirkestatistikken er også interessant i et nordisk perspektiv, og Kirkefondet er i et samarbejde med den svenske, norske og finske kirke i gang med at indsamle og bearbejde kirkestatistik for de fire lande for perioden 1990-2014. Arbejdet forventes at munde ud i en fællesnordisk udgivelse i slutningen af 2015. ■

Signe Malene Berg

præst ved Natkirken i Vor Frue Kirke, København

Mangfoldighed i folkekirken

Er der nogen grænser for mangfoldigheden? Ikke så længe, mangfoldigheden tjener centrum. Men det kræver et centrum. Centrum er den surdej, der skal gennemsyre resten af dejen.

Kristendommen har gennem alle tider forstået at skelne mellem, hvad der er vigtigt, og hvad der er mindre vigtigt, hvad der er uopgiveligt, og hvad der er adiafora (det, som ikke gør forskel) i dens forkyndelse og praksis. Denne stadige fornyelsesproces er selvfølgelig ikke foregået uden refleksion og diskussion, ja, ikke sjældent har det ført til deciderede skænderier og stridigheder. Men hvor ville kirken f.eks. stå i dag, hvis Paulus havde holdt lige så fast på omskærelse dengang, som folkekirken gør det med højmesse i dag? Man kan være dristet til at tænke, at en kristendom uden forhud ikke ville være nået så omfattende ud, som den nu rent faktisk gjorde?

Kristendommen har fra begyndelsen været eminent til at forny sig, tænke anderledes og lade sig farve som en kamæleon, når den mødte en ny kultur og en ny tidsalder, den ville missionere i. Den har forstået at tilpasse sig – gjort sig ydmyg og også ladet sig ydmyge. Det har den gjort uden at lade det væsentlige, kristendommens budskab, lide af den grund – tværtimod viser missionshistorien, at “every great spirituality is connected with the great historical movement of the age in which it was formulated” (Gustavo Gutiérrez i: “We Drink From Our Own Wells: The Spiritual Journey of A People”. 1984).

Kristendommen har gang på gang formået at kunne identificere sig med sin kontekst og så at sige gentaget inkarnationen, fordi det er fra denne helt ind til marven solidariserer sig med det givne, at den for alvor og med dybde har kunnet forkynde og formidle det, der er det helt anderledes, nemlig evangeliet. Spiritualitet,

næstekærlighed og samfundsen engagement er med andre ord gået hånd i hånd.

Frihed til mangfoldighed

Med hele fire udgaver af evangeliet i bagagen har der da også fra fødslen af været åbnet op for en erkendelse af, at virkeligheden kan se forskelligartet ud. Hvilket har betydet – til trods for alle de desværre modsatte eksempler på samme – at der i bund og grund er højt til loftet i den kristne tro. Det er en del af dens dna. ”I min fars hus er der mange boliger,” som Jesus kunne sige det. Jeg går ikke ud fra, de boliger nødvendigvis behøver se ens ud.

Teologisk kan der gives adskillige gode grunde til at legitimere en stadig foranderlighed og frihed til mangfoldighed i den kirkelige praksis – det ligger indbygget i triniteten: i skabelsesberetningen, hvor Gud er Creator og skaber sig selv de mest ugudelige steder, i inkarnationen, hvor samtlige hellige køer slagtes i og med, at intet er så poppet, lavt og ugleset, at Gud ikke også omfavner og går med der, og med Helligånden, som til stadighed blænder op for nye og uventede begyndelser, der hvor enden var nået og tæppet gået ned.

Gå med eller tale mod strømmen

Mangfoldighed, rummelighed og frihed. Det er frugterne fra træet. Sådan skal det gerne kunne fortsætte. Også gerne endnu mere, end det allerede gør. Oveni hatten hører, at vi i Danmark er sat til at være folkekirke, folkets kirke, og som sådan også har en folkets forpligtelse til en serviceforpligtelse på at være lydhør over for de tendenser, der er i samfundet. Nogle

gange skal vi gå med strømmen, andre gange skal vi tale mod selvsamme, nogle gange gå bagved og samle op – og ikke sjældent skal vi være dem, der går foran som kultur- og fællesskabsstiftende.

Aldrig skal det gøres uden at have forkyndelsen for øje eller uden at være solidarisk med det selvsamme samfund, som kirken er forbundet med og er kirke for. Mangfoldighed, rummelighed og frihed kan vi kun have som frugter, hvis der er et træ. Et sundt og solidt et af slagsen. Eller sagt anderledes: Kender man sit centrum og føler sig tryk ved det, tør man gå langt ud og kan finde sig i meget. Og omvendt: er man truet på sin kerne, bliver man nærig med detaljerne. Og begynder at definere sig selv ud fra grænserne i stedet for sit centrum.

Grænseløshed kræver grænsesætning

Ingen rummelighed uden et rum at være det i. Rummelighed med indbygget begrænsning – som Paulus udtrykker det til menigheden i Korinth: ”Alt er tilladt, men ikke alt gælder. Alt er tilladt, men ikke alt bygger op.” Grænseløshed kræver grænsesætning, hvis det da ikke skal gå helt bananas og ende i den rene selvdestruktion. Kærligheden siger også nej. For kærlighedens skyld. Som omsorg. Ligesom forældre bestemt kærligt kan gøre det over for deres børn, når de ikke ved bedst. Hertil og ikke længere. Fordi vi er inde og røre ved kernen. Hvilket jo sådan set kunne være fint nok, hvis vi levede i den bedste af alle verdener. Men det gør vi ikke. Der findes det, der vil kærligheden til livs. Så så længe vi har det nye Jerusalem til gode og derfor må tage til takke med

– er der nogen grænser?

Foto: Stille Arendt. Fra Vesterbropassionen 2014 i Getsemane Kirke.

denne verden, som vi kender den, bliver kærligheden hele tiden udfordret og modsagt.

Der er det helt praktiske og indlysende plan. Som når man som kirke må sige nej til, at et sognebarn kan få lov at holde julerevyen til dennes firmafest i kirkerummet. Det skulle gerne sige sig selv. Og så alligevel. Selv her tør jeg ikke helt udelukke, at det vil kunne give god evangelisk mening sine steder. For ikke så mange år siden talte man kun de mennesker, der kom og deltog i højmesse søndag kl. 10. Jeg husker det endda som, at det kun var dem, der var til alters, som talte med. De andre gjaldt ikke med som ”rigtige” kirkegængere. I dag har forståelsen – i alt fald i Københavns Stift – ændret sig til, at man nu regner alle, der er i kirkerummet, med som kirkegængere. Og det er heller ikke længere kun højmesse, der tæller med, men

samtlig arrangementer i kirkerummet, inklusive koncerterne, hvor alterlysene nu også bliver tændt for at tilkendegive og markere det ”hellige”.

Da Natkirken i Vor Frue kirke begyndte i 1998, var den dominerende holdning den, at alt, hvad der blev skabt af andre liturgier og gudstjenesteformer, udelukkende var til for at føre mennesker videre til søndagsgudstjenesten. Den var centrum, mål i sig selv, og mangfoldigheden midlet. Sådan er det ikke helt længere. I dag er det vigtigste spørgsmål ikke, hvordan man får folk til at komme til højmesse, men hvordan vi som kirke kan sørge for at give næring og styrke til menneskers tro. Der kan stadig forekomme en idealiseret forestilling om, at vi alle skal kunne have det meningsfyldt med at være samlet på samme sted på sam-

Mangfoldighed, rummelighed og frihed. Det er frugterne fra træet. Sådan skal det gerne kunne fortsætte.

me tid og foretage os det samme inden for samme ramme, men den forestilling er stærkt vigende. I stedet er man fælles om at høre til kirken – man er medlem – om man så nogensinde kommer til at møde hinanden alle sammen eller ej.

Er der nogen grænser for mangfoldigheden? Ikke så længe, mangfoldigheden tjener centrum, vil jeg mene. Men det kræver et centrum, man har øje for, og som man ved, hvad er. Centrum er den surdej, der skal gennemsyre resten af dejen. Først og sidst handler det centrum om Gud, om Gud, som i kristendommen siges at være kærlighed. Og der er som bekendt ikke måde med kærligheden. Kun nåde. ■

Niels Henrik Arendt

sognepræst i Staby og Madum Sogne og tidligere biskop i Haderslev Stift

Om at give kristendommen ord i fremtiden

Udviklingen inden for kommunikation fordrer både en bevidstgørelse om billeders betydning og en stillingtagen til, hvordan kirken vil benytte den digitale udviklings muligheder – og hvor den kalder på kritik.

Kristendom er kommunikation. Den er kommunikation fra Gud til os, og den er kommunikation fra menneske til menneske. Den er ikke noget, vi har inden i os selv; den kommer til os udefra. Fordi kirken har en opgave i Guds kommunikation til os, må den hele tiden overveje, hvordan den så "giver kristendommen ord". Den må arbejde med at finde de rigtige ord, som når helt frem til modtageren.

"Ord" skal forstås bredt – det er både de talte ord (og her ikke bare i en begrebsmæssig sammenkædning, men også i fortælling og ordets kunst), de sungne ord og de billedgjorte ord.

Der findes ikke nogen gudstjeneste uden ord (også en stille-gudstjeneste er en ord-gudstjeneste; gudstjenester "uden ord" rummer blot den risiko, at det bliver mig selv, der taler. Det er derfor Luther lægger så stor vægt på det ydre ord. I det møder jeg ikke bare mig selv.)

På en måde er dette bestandige arbejde med at finde ord det samme, som det altid har været. Fra den første pinsedag prøvede apostlene at bevæge sig ind i det enkelte folk og ind til det enkelte menneske ved hjælp af modersmålet, dvs. ved hjælp af det sprog og de forestillingsformer, som på det pågældende tidspunkt fandtes i det pågældende folk og den pågældende kultur.

Luther fortæller, at han på sin tid gik til husmoderen i huset, til barnet på gaden og til den jævne mand på

markedet og "så dem på munden", hvorledes de talte.

Det er også opgaven i dag: at være til det yderste opmærksom på vor tids "ord" i ovennævnte brede betydning. Det er kendetegnende for kristendommen, at der ikke findes det sprog og den kultur, hvori den ikke kan komme til orde. Og omvendt: uden at mennesket møder budskabet i dets eget sprog og i en kulturel ikklædning, som det kan forbinde noget med, i "hjertesproget", vil budskabet ikke udrette, hvad det ellers kan. Det er derfor enhver gudstjenestes opgave at finde menigheden og dens enkelte deltager præcis der, hvor vi er.

Her vil jeg nævne to ting, som jeg tror vil kræve særlig opmærksomhed i fremtiden: det ene er billedet, det andet er den digitale udvikling. Der er meget andet, der kunne nævnes, men nu holder jeg disse to ting frem.

Bevidstgørelse om billeders betydning

Billeder har altid spillet en rolle, når et budskab skal nå frem. I dag bombarderes vi med billeder, der helt bevidst sigter på at påvirke os. Billeder af hals-hugning af vestlige gidsler er et eksempel – de kommer fra en kultur, der ellers er tilbageholdende med billeder, men bruges alligevel, fordi jihadisterne er helt bevidste om, at de virker. De får os ikke til at ændre tro, men på det dybere plan påvirker de vores livsmod, vores følelse af hjemlighed i tilværelsen.

Billeder er ikke bare billeder; de viser ud over sig selv. De væves ind i vores liv og virkelighed i og med, at de påvirker os, selvom de måske er

Måske må vi se i øjnene, at internettet kommer til at forme en ny folkelighed.

konstruerede. De får virkelighed i vores liv. De låser også undertiden virkeligheden fast gennem deres påtrængenhed (det var derfor, man også i kirken engang imellem introducerede et billedforbud).

Jeg tænker, at opgaven med at give kristendommen ord i fremtiden i meget høj grad må bestå i at få et mere bevidst forhold til billeders betydning:

- blive klogere på, hvordan billeder påvirker os
- øve billedkritik i forhold til medierne ofte ureflekterede og gentagne brug af bestemte typer billeder
- afsløre visse billeders "falske patos"
- prædike direkte op imod tidens "ikoniske" billeder, som ofte får hjertet til at synke i os
- overveje, om menneskers egen billedannende evne gennem ord er svækket af tidens "billedrus", og hvad vi så kan gøre for at styrke den
- finde de stærke modbilleder, der knytter mennesker sammen og styrker livsmodet.

Det gør det til en udfordrende opgave at finde ord for kristendommen, der er i øjenhøjde med tiden uden at være kompromitteret af den.

Kirken skal både benytte og kritisere den digitale udviklings muligheder

Med hensyn til den digitale udvikling må vi også både benytte os af den, men tillige øve kritik imod den måde, hvorpå den forsimples vores syn på verden.

På sin vis er de digitale mediers hastige udvikling og mere og mere omfattende dominans jo udtryk for en teknologisk revolution inden for kommunikation på samme måde, som bogtrykkerkunstens opfindelse var det for 550 år siden. Vi ville være tåbelige, hvis ikke vi benyttede os deraf. Men samtidig skal vi huske, at den skriftlige kultur i bogtrykkets kølvand krævede en helt ny måde at "bogstavere" evangeliet på. Luther forstod, at han agerede i en ny offentlighed, og derfor fik han den betydning, han fik.

På samme måde skaber digitaliseringen måske helt nye strukturer af social og sociologisk art. Og den ska-

ber hyppige paradigmeskift i offentligheden. Det gør det til en udfordrende opgave at finde ord for kristendommen, der er i øjenhøjde med tiden uden at være kompromitteret af den.

Kirken og kristendommen passer på visse måder godt til internettet. Internettet er grænseoverskridende, det har en flad struktur, det er demokratisk – giver i udgangspunktet lige vilkår for høj og lav. Så der er noget ved mediet, der giver kristendommen medløb.

Men den digitale verden rummer sine åbenlyse farer: uvilkårligt kommer vi til at tænke mere og mere bi-polært. Uvilkårligt understøttes også mere og mere en relativisme, som lader alt fremstå med samme gyldighed.

Måske må vi se i øjnene, at internettet kommer til at forme en ny folkelighed, og at det kan tvinge os til at opgive nogle af de sondringer, som vi

har været vant til at vægte højt. Konfessionelle sondringer forto-ner sig f.eks. på inter-

nettet. Hvad bliver der af sondringen mellem det flade og det sublime – men det vil også være et problem, hvis det sublime kun kan møde os i en form, som en større og større del af befolkningen er fremmedgjort overfor.

Dietrich Bonhoeffer advarede for 75 år siden kirken mod at placere sig i de tiloversblevne sprækker i forhold til videnskab og verdslighed. Så er den ude af trit med guds-ordet, som vil helt ind i menneskers virkelighed, sådan som den leves netop nu.

Vi kan sagtens føle os fristede til at lade kirken forblive et reservat i forhold til den digitalt prægede hverdag. Men det er ikke at yde tiden den modstand, som den fortjener. Derfor må der findes ord også i en sådan hverdag. Det er udfordringen til os. Men for så at gentage mig selv: det har jo altid været opgaven. ■

Foto: Sille Arendt

Mogens S. Mogensen

konsulent i intercultural.dk
og ekstern lektor

Hans Raun Iversen

lektor i praktisk teologi ved
Københavns Universitet

Pejlemærker for fremtidens kirke

10 pejlemærker, hvor aktuelle hovedtanker i den internationale missionalkirke-bevægelse omsættes til en dansk sammenhæng.

Der findes flere lister med pejlemærker for (eller teser om) folkekirken. Seks af dem optrykkes på næste side. De første fem af dem er lavet i bestemte sammenhænge, mens den sidste række af bestemmelser af kirkens mission i one-liners er samlet til denne artikel. De pejlemærker, der fremlægges i denne artikel, adskiller sig fra de øvrige rækker af pejlemærker på to måder. For det første gælder de principielt alle former for kirker i Danmark, som i dag dels vekselvirker med hinanden, dels generelt har de samme arbejdsvilkår i det danske samfund. For det andet fremhæver vi kirkernes karakter af på én gang missionale og diakonale, fordi vi tror, at alle kirker udvikler sig i den retning.

Det missionale og diakonale er tæt forbundet som to sider af samme sag,

kirkens og kristnes sendelse og tjeneste blandt mennesker. Det nyttestamentlige ord diakonia betegner det at være sendt af Gud med en opgave eller et mandat til at gøre noget for andre mennesker i Guds sted. Ordet dækkes således bedst af, hvad vi forstår ved mission i kirkelig sammenhæng. Samtidig bruges "diakoni" om kirkeligt socialt arbejde, som missionen traditionelt også har inkluderet.

Teserne er udarbejdet under en tur til Sydafrika i forbindelse med en international konference på Universitetet i Stellenbosch den 19.-21. januar 2015 om fremtidens missionsteologi og missionale kirker. Pejlemærkerne er således udtryk for et forsøg på at omsætte hovedtanker i den internationale missionalkirke-bevægelse til dansk sammenhæng.

1. Udrustning er vigtigere end indslusning

Det er vigtigere, at kirken udruster mennesker til et liv i vidnesbyrd og tjeneste for andre i hverdagen, end at den sluser mennesker ind i regelmæssig kirkebrug. Kirkens opgave er altså ikke at fylde kirkerummet med mennesker, men at fylde samfundet med kristne mennesker. Kristendommen skal, som Luther sagde det, leves ud i hverdagen i familie, arbejde og samfund.

2. Indøvelse forudsætter udøvelse

I en situation, hvor indøvelse i kristendom ikke kan forudsættes at foregå andre steder (f.eks. i familien, skolen eller kulturen i øvrigt), må kirken fokusere på at give mennesker mulighed for kristen dannelse gennem forskel-

Pejlemærker. Billedet er fra udstillingen "Randi & Katrine, Mellem tårne", som frem til den 1. november 2015 vises på kunstmuseet Arken i Ishøj.

Pejlemærker for kirken gennem tiderne

A. Folkekirkens hovedopgaver ifølge Diakonibetænkningen fra 2001 og senere kirkeministerielle betænkninger

1. Gudstjeneste. 2. Undervisning. 3. Diakoni. 4. Mission.

B. Kirkepolitiske pejlemærker i Betænkning 1544 om Folkekirkens styre 2014

1. Folkets historiske kirke. 2. Tilstedeværende overalt. 3. Rummelighed og frihed. 4. 2200 menigheder – én folkekirke. 5. Uafhængige præster. 6. Demokratisk legitimitet. 7. Nært forhold til staten.

C. Kirkekendetegn i Confessio Augustana (1530) suppleret med Luthersk skrift om Koncilierne og kirken (1539)

1. Dåb. 2. Nadver. 3. Forkyndelse. 4. Skriftemål. 5. Embede. 6. Bøn. 7. Kors.

D. Grundtvigs livstegn for kirken

1. Forkyndelse. 2. Bekendelse. 3. Lovsang.

E. Det folkekirkelige i folkekirken (Hans Raun Iversen i "Kirken i dag" nr. 1/2004).

1. Hver (kristen) mands hjemhus.
2. For folk skyld, på folks præmissier og folkelige behov som drivhjul.
3. Det indre kyskes må med det ydre.

4. Hvis alt skal forblive, som det var, skal alt forandres.
5. Enhver menighed må tage ansvar for sit eget liv. Ingen menighed kan være menighed alene.
6. Folkekirken er en samtalestation mellem kulturkristne, kirkekristne og karismatiske kristne.
7. Folkekirken er en åben kirke. Åbenhed er, at dørene og hjerterne altid er åbne.

F. Nyere kortere formuleringer af kirkens mission

1. At åbne mulighed for, at Jesus Kristus kan bo ved troen i menneskers hjerter (Efeserbrevet 3,17, folkekirkens nadverliturgi)
2. At rejse tro og tegn på Guds Rige (Hans Raun Iversen: "Tanzania tur/retur", Anis 1981)
3. At gøre Jesus Kristus kendt og troet, så vidt det nu står til mennesker at gøre det (Danmission 2003)
4. Folkekirkens mission som kristen kirke er at forkynde Kristus som hele verdens frelser (B. 1477, 2006)
5. Mission er det, som kirken er sendt for at være, gøre og sige, som et vidnesbyrd om Guds Rige (Mogens Mogensen i "Karma, Koran og kirke", 2007)
6. At præsentere og repræsentere kristendommen (bl.a. Viggo Mortensen: "Hvad hjertet er fuldt af", Anis 2012).

lige praksisformer, som kirken stiller til rådighed. Dannelsesformerne må bruges i hverdagens praksis, så de erfaringer, den enkeltes kristnes identitet bygges på, får rod ikke blot i kirken, men fuldt så meget i hverdagen.

3. Gæstfrihed er indbydelse til deltagelse

Fuld åbenhed og ubetinget gæstfrihed er afgørende i enhver kristen kirkes praksis. Men det er ikke nok at signalere: "Kom som du er, og bliv som os". Alle må inviteres til, just som de er, at deltage aktivt og bidragydende i alle former og dimensioner af kirkens arbejde. Som ledetråd kan man bruge den afrikanske gæsteregul: Gæsten skal opvartes i to dage, på tredjedagen må hun eller han have en hakke i hånden.

4. Identitet er vigtigere end redskaber

Kristen tjeneste og vidnesbyrd foregår mellem mennesker på samme måde som så megen anden mellem menneskelig udveksling. Det er derfor noget, man kan øve sig i og blive bedre til ved at have gode værktøjer til forskellige situationer. Men det afgørende er den kristne identitet, at man har noget på hjerte, og at man har lyst til at dele

sin hjertesag og sit liv med andre, som mennesker skabt i Guds billede.

5. Vidnesbyrd fordrer én mund, men to ører

Skal man virkelig kunne dele noget med en anden på en måde, så det får betydning for den anden, må man først lytte sig ind på, hvor den anden er i sit liv. Skal man vidne om Kristus, skal man først og sidst lytte til mennesker.

6. Symfonien kræver alles stemmer

Sigtet med at lytte til det andet menneske er, at den anden lyttes ind i fri tale, så vedkommende selv får stemme til at udtrykke sig om, hvor han eller hun er i sit liv, og hvordan følgeskab med Kristus måske kunne være en mulighed. Først når alle stemmer i med hver deres røst, får vi en fuldtonende kristendom (jf. Efeserbrevet 3,18-19).

7. Byg på kulturen og bidrag altid til den

Kirken forudsætter og bygger på den lokale kultur i alle dens udtryksformer. Den skal på samme måde aktivt bidrage til at styrke den lokale kultur. Sagt med Grundtvig i 1847: "Folkelighed

... er, hvad Christendommen for at virke i sin Aand enten må forefinde, eller hvis den fattes, skabe den."

8. Kulturel mangfoldighed fordrer kirkelig mangfoldighed

Lokale kulturer er mangfoldige, komplekse og foranderlige. Det må kirken og dens arbejdsformer derfor også være.

9. Kirkelig mangfoldighed fordrer strukturel fleksibilitet

Kirkens opgaver omfatter foruden gudstjenester og kirkelige handlinger også bl.a. undervisning af børn og voksne, diakoni og mission, lokalt og globalt. Kirkens strukturer og ordninger må tilpasses opgavernes mangfoldighed. Kirken må være fleksibel og give plads til de kirkelige initiativer, som kirkens ildsjæle sætter i gang.

10. Prøv alt, hold fast ved det gode (1 Thessalonikerbrev 5,21)

Udvikling i kirken kommer nedefra ved, at lokale kirker har mod til at eksperimentere med nye arbejdsformer og nye måder at være kirke på. Alt er tilladt, men ikke alt gavner (1 Korintherbrev 10,23). ■

Kirsten Grube Juul
sekretariats- og projektleder på
Center for Ungdomsstudier (CUR)

Suzette Munksgaard
projektleder på Center for Ungdoms-
studier (CUR) og efterskolelærer

Konfirmandforældre

– et naturligt anknætningspunkt for folkekirken

Nyt projekt giver idéer til, hvordan kirken kan inddrage forældre som betydningsfulde refleksionspartnere i konfirmandforløbet.

Når 70 % af danske teenagefamilier har en konfirmand i huset, skabes en naturlig og fantastisk anledning for kirken til at komme i nærkontakt med et bredt udsnit af den danske befolkning. Konfirmandforældre står dog famlende over for samtaler om tro og eksistens. Hvordan kan kirken inddrage forældre som betydningsfulde refleksionspartnere i konfirmandforløbet?

En afklaringsproces

Konfirmandtiden er et "once in a lifetime-forløb", hvor store og små livsspørgsmål pludselig får en fast tid i ugeskemaet, og hvor man som ung

---

"Vores præster har været formidable til at skrive nyhedsbreve om undervisningen. Det har skabt et bedre fundament for mig at snakke med mit barn. Noget, jeg ikke tror, ville være opstået, hvis ikke vi som forældre fik den viden om undervisningen og hjemmeopgaverne."

Mor til konfirmand

---

udfordres til at skulle afklare og forklare sig. Det kræver tid og rum at finde ud af, hvad det religiøse livssyn kan betyde "for mig". Konfirmander tilhører samtidig en ungdomsgenera-

tion, som ikke bare vil lære trosbekendelsen udenad, men som har gang i en større afklaringsproces, hvor de har brug for at sætte ord på, hvad de tror på. Hvis denne religiøse dannelsesproces skal blive værdifuld og afklarende er en time om ugen med en præst ikke nok. Det er nødvendigt, at både kirke og forældre er med til at skabe det dialog- og refleksionsrum – også uden for konfirmandstuen.

At udvide det "eksistentielle øverum"

Hvis man som kirke vil samarbejde med forældre, må man tænke i, hvordan man helt konkret kan inddrage forældre i forhold til konfirmandforældreaftener, gudstjenesteliv, hjemmeopgaver og i det hele taget at udvide det "eksistentielle øverum" til hjemmet.

Center for Ungdomsstudier (CUR) og Areopagos har i 2013/2014 arbejdet med projektet RefleX, som havde til formål at undersøge konfirmanders og forældres forhold til tro og eksistens og at eksperimentere med forskellige tilgange til religiøs refleksion mellem unge og voksne.

Vigtigt, at man som forældre stiller spørgsmål – også selvom man ikke har alle svarene

RefleX-projektet viser, at konfirmand-

forældre har store forventninger til den faglige og dannelsesmæssige for-

---

"Jeg snakker kun om sådan nogle seriøse ting, hvis mine forældre spørger ind til det ... altså både det med skole og det med Gud."

Magnus, 13 år, konfirmand

---

midling i konfirmandforløbet, men de står generelt famlende over for selv at skulle formulere sig og indgå i den eksistentielle og religiøse samtale. En af projektets vigtigste pointer er, at forældre sagtens kan indgå i et samarbejde ved at blive bevidstgjort om at gribe de gode anledninger for refleksion og samtale i hverdagen, selv at tage initiativ til eksistentielle og religiøse samtaler og stille gode spørgsmål – selvom man ikke selv har alle svarene.

At inddrage forældre som refleksionspartnere

Projektet RefleX peger på følgende muligheder for at benytte sig af konfirmandårets naturlige anknætningspunkt til konfirmandforældre:

Konfirmandforældremøder, hvor der samtales om konfirmandforløbet emner og temaer, om de forventninger og intentioner, der er på spil, og

Hvad tror du selv?

CUR og forlaget Ungdomsanalyse.nu udgiver – med afsæt i metodeudviklingsprojektet RefleX – to praksisorienterede bøger med gode råd til at skabe eksistentielle og religiøse refleksionsrum med unge. De to bøger har et vist sammenfald i indhold, men har to forskellige målgrupper:

Bog til konfirmandforældre

Fokus på hvorfor refleksion er vigtig, hvad der kendetegner unge i konfirmandalderen, og hvordan og hvornår man som konfirmandforældre kan gribe muligheden for samtaler med sin konfirmand.

Pris: 100,00 kr. (ekskl. forsendelsesomkostninger)

Bog til præster og konfirmandundervisere m.fl.

Fokus på hvorfor refleksion er vigtig, kort karakteristik af unge i konfirmandalderen, råd til forældresamarbejdet, og hvordan man som præst kan blive en betydningsfuld samtalepartner. Desuden indeholder bogen opgaver fra RefleX-projektet – lige til at gå i gang med.

Pris: 150,00 kr. (ekskl. forsendelsesomkostninger)

Bøgerne kan bestilles på info@ungdomsanalyse.nu

om hvordan forældre kan indgå i et samarbejde.

Nyhedsbreve/løbende orientering om konfirmandforløbets temaer, besøg på krematoriet, hjemmeopgaver mv.

Konfirmandforældre-gudstjeneste med en indføring i gudstjenestens liturgiske led.

Konfirmandforældre-undervisning for interesserede forældre, der gerne selv vil vide mere om kristendom, tro og eksistens.

Hjemmerefleksions-opgaver, hvor forældre og bedsteforældre inddrages som refleksionspartnere (interview, breve, konfirmandord).

Projekt RefleX baserer sig på et samarbejde med 600 konfirmander, 400 konfirmandforældre og 20 præster. To bøger "Hvad tror du selv?" til henholdsvis konfirmandforældre og præster sætter fokus på, hvordan man kan være med til at skabe rum for eksistentiel og religiøs refleksion. ■

Hvert andet år var Kirkefondet medarrangør på nordiske kirkebyggekongresser og en række udgivelser om gudstjenestefornyelse og nye arbejdsformer i menigheden blev udsendt til præster og menighedsråd over det ganske land. Senere fulgte tilbud om sogneanalyser og kirkeudvikling. Et kig på Kirkefondets hjemmeside understreger klart, at denne udvikling er fortsat og intensiveret.

Sammen med De Samvirkende Menighedsplejer gennemførte Kirkefondet i 1980'erne en forsøgsordning med sognemedhjælpere med både diakonal og undervisningsmæssig funktion, som i dag er blevet gjort officiel i folkekirken. Også til Kirkeministeriet blev der, ikke mindst takket være bestyrelsens kontante formand Hans Højsgaard, oprettet gode relationer, så Kirkefondets synspunkter f.eks. om fremtiden for det københavnske kirkeliv blev medinddraget i forhandlingerne. Kirkefondet har da også stadig hjemfaldsret til "sine" kirker, hvis de tages ud af folkekirkelig brug. Salg af enkelte kirkebygninger har allerede givet Kirkefondet anno 2015 en solid økonomi, der gør fondet i stand til at kaste sig over nye opgaver til styrkelse af menighedens liv og vækst. Måske kan Kirkefondet i fremtiden selv drive et par af de nedlagte kirker i København til anvendelse for immigrantmenigheder og særlige menighedsgrupper og opgaver. Det ville synligt knytte fortid og fremtid sammen.

Kirkefondets arbejdsyn er bestemt ikke blevet mindre efterspurgt i dag end førhen. Men derfor er det ikke givet, at Kirkefondet har samme betydning for folkekirken som før. Mange af de initiativer og udfordringer, som Kirkefondet beskæftiger sig med, er også højt på dagsordenen i provstier og stifter, der selv nedsætter arbejdsgrupper og indbyder til kurser og tager konkrete opgaver op på tværs af de gamle sognegrænser. Man kan sige, at Kirkefondet på en række områder har gjort sig selv lidt overflødig. Sådan har det været igennem de 125 år, og hidtil har det altid ført til, at nye påtrængende opgaver blev taget op. ■

Charlotte Lydholm

redaktør for "Vejkirker og andre åbne kirker" og kommunikationsmedarbejder i Kirkefondet

Tag en pause ved kirken på cykelturen

Kirkefondet har siden 2001 udgivet de landsdækkende brochurer over vejkirker og andre åbne kirker. Med dette års udgave af brochurerne introducerer vi for første gang cykelvenlige vejkirker. Her kan cyklister parkere deres cykel, få fyldt vandflasken og have adgang til en cykelpumpe, hvis der er behov for det.

Cykelturismen i Danmark er stigende, og der bliver på landsplan gjort meget for at lave nye smukke cykelruter, der passerer spændende historiske attraktioner, smuk natur og altså også rigtig mange kirker.

Sidste vinter blev Kirkefondet kontaktet af Panoramaruterne, der laver nye korte cykelruter i forbindelse med de to langturscykelruter: Vestkyststruten, der går fra Tønder til Skagen, og København-Berlin-ruten fra Gedser til København (se Panoramaruterne på www.visitdenmark.dk). Mange af Panoramaruterne passerer nemlig rigtig mange kirker, og de synes, at det ville være en oplagt idé, hvis kirkerne kunne tænke mere på cyklisterne og blive naturlige pausesteder på cykelture. Derfor ville det være oplagt, hvis vi i forbindelse med vejkirkeordningen opfordrede vejkirkerne til at blive cykelvenlige.

Oplevelse, service og et mødested

Michael Levisen Nielsen, der er konsulent for cykelturisme i Nationalpark Thy, begrundet her, hvorfor kirkerne er et oplagt pausested på cykelturen:

"Kirkerne opfylder mindst tre af de rekreative cyklisters behov: nemlig oplevelse, service og et mødested. For det første er kirkerne et konkret historisk og arkitektonisk oplevelsespunkt. På afstand er de med til at give landskabet og bybillederne perspektiv og historie. Ved nærsyn er kirkerne næsten altid en oplevelse for adskillige sanser (særligt for øjnene, men også for ørerne (akustik) mv. Kirkegården kan endvidere byde på duftindtryk. Og så fortæller kirkerne ofte en lang historie, dels gennem bygninger og

lokal information, men også via kirkegårdens gravsteder.

For det andet byder kirkerne på service i form af bænke til at hvile og finde ro, frisk vand, toiletter mv.

Endelig kan kirkerne være et godt sted at møde lokale borgere og andre vejfarende. Måske møder cyklisten graveren, organisten, præsten, menighedsrødderne, lokale borgere – eller andre gæster. Og ofte fører mødet til en god samtale om stort og småt, idet kirken udgør en god "indgangsbøn"/dagsorden til at få hul på dialogen. Kirken står i øvrigt stadig åben mange steder, mens det tynder alvorligt ud i andre arenaer, hvor man kan møde de lokale i landsbyerne."

Tre enkle krav til cykelvenlige vejkirker

Kirkefondet var med på ideen, og vi fik opsat nogle punkter, der skulle opfyldes, for at man kunne kalde sig en cykelvenlig vejkirke: Der skal være et sted, hvor man må parkere cyklen, der skal være mulighed for at få fyldt sin vandflaske, og der skal være en pumpe til rådighed, så man kan få pumpet sin cykel. Tre enkle krav, som ikke burde være så svære for kirkerne at opfylde, og så var det ellers bare om at få vejkirkerne med på ideen.

To kirker på Møn, Magleby og Bore Kirker, var allerede involveret i markedsføringen af en ny Panoramarute på Møn, og de meldte sig sidste forår som de to første cykelvenlige vejkirker.

Vejkirker og andre åbne kirker 2015

De nye vejkirkebrochurer udkommer omkring den 1. april, og de vil kunne fås i de deltagende kirker, på turistbureauer, biblioteker, campingpladser, vandrerhjem og motorvejsstationer. Det er også muligt at downloade dem fra www.vejkirker.dk eller få dem tilsendt ved henvendelse til Kirkefondet. Læs mere på www.vejkirker.dk.

Foto: Charlotte Lydholm

Ud over landet har 108 kirker tilmeldt sig det nye initiativ med cykelvenlige vejkirker, som vil være med til at gøre cykelture til en endnu bedre oplevelse.

Magleby Kirke var i Kristi Himmelfartsdagene udgangspunkt for et cykelløb i forbindelse åbningen af den nye panoramarute "På toppen af verden" på Møn. Her blev cykelløbet startet med en andagt i kirken, hvorefter cyklisterne blev sendt ud på ruten. Efter løbet samledes man i præstegården, hvor der var forfriskninger og uddeling af præmier etc.

108 cykelvenlige vejkirker spredt ud over landet

I sommeren og efteråret 2014 fik alle kirker i landet tilbud om at være med i årets vejkirkebrochurer, og tilbud om at blive cykelvenlig vejkirke. Vi var selvfølgelig spændte på, hvor mange kirker der ville melde sig som cykelvenlige vejkirker, men det er gået rigtig godt. I alt er der 407 kirker med i de to nye vejkirkebrochurer, og heraf er der 108 cykelvenlige vejkirker jævnt fordelt over hele landet. Vi er glædeligt overraskede over, at så mange kirker vil være med til at gøre cykelture til en endnu bedre oplevelse.

Ny hjemmeside med nye søgemuligheder

Udover det nye initiativ med de cykelvenlige vejkirker, så får de, der gerne vil besøge kirker en meget bedre mulighed for at planlægge turen på forhånd eller finde den nærmeste vejkirke, når Kirkefondets nye hjemmeside går i luften i løbet af foråret. På hjemmesiden vil man kunne søge på vejkirker i et bestemt område eller søge på de forskellige symboler, så hvis man f.eks. er specielt interesseret i kirker med kalkmalerier, kan man søge på dem. På den mobile version af hjemmesiden vil man via sin smartphone kunne søge på den nærmeste vejkirke, og få vist den eller dem, der ligger i nærheden. Så selv om man måske ikke har fået vejkirkebrochuren med på turen, så kan man lige tjekke, hvor den nærmeste vejkirke er, og om den har åbent. ■

Jungshoved – en cykelvenlig vejkirke

Jungshoved er i langt de fleste danskeres opfattelse bedst kendt som stedet, hvor den navnkundige Gøngehøvding, Svend Poulsen, slog sine folder under Svenskekrigene midt i 1600-tallet. Men der findes også en meget flot natur med rigt dyre- og fugleliv, og i mange år har Margueritruuten, der viser vej gennem de skønneste steder i Danmark, slået et sving ind på Jungshoved, hvor der tillige findes flere spise- og overnatningsmuligheder.

Jungshoved Kirke har en sjælden smuk beliggenhed tæt ved borgbanken af det tidligere Jungshoved Slot og nær bredden af et lille Nor. Kirken har været tæt tilknyttet Jungshoved Slot, som blev lagt i ruiner under svenskerne hærgen og senere helt nedbrudt. Slotsbanken er i dag et fredet fortidsminde. I kraft af sin historie og bl.a. takket være kirkens altertavle og døbefont, der er skabt af Bertel Thorvaldsen, er Jungshoved Kirke en af Danmarks mange interessante sognekirker.

Dette var baggrunden for, at Jungshoved Kirke sidste år blev tilmeldt ordningen "Vejkirker og andre åbne kirker" i håbet om, at flere turister vil nyde kirken – og alt det andet, som Jungshoved har at byde på.

Hvorvidt denne ordning har medført flere besøgende i kirken eller turister til området, er vanskeligt at sige efter kun et år; men de vejkirkebrochurer, som kirken fik tilsendt i 2014, er alle uddelt, så der kan spores en generel interesse for vejkirkeordningen.

Da cykelturismen er voksende, og der på Berlin-København-cykelruten er indlagt Panoramaruten 424 "Eventyrlig Idyl" fra Præstø til Jungshoved, var det naturligt at opfylde betingelserne for, at kirken fra i år også kan få symbolet "Cykelvenlig vejkirke" til glæde for de besøgende, der måtte ønske at holde en pause her.

Jungshoved Kirke vil markere sin status som cykelvenlig vejkirke ved – i samarbejde med Lokalrådet, Visit Møn-Sydsjælland og markedsdagene "Fransk Forår" i Præstø – at deltage i indvielsen af Panorama-cykelrute 424. Dette forventes at ske med et cykelløb den 16. maj, lørdagen efter Kristi Himmelfartsdag. Læs mere om dette arrangement på www.jungshovedkirke.dk.

Bjarne H. Sørensen,
kontaktperson og kasserer i Jungshoved Kirke

Dorte Kappelgaard
udviklingskonsulent i Kirkefondet

At være en lyttende kirke

Med en lytterunde kan man få indblik i, hvordan deltagerne ser på kristendom og kirke med det formål at kunne overveje, hvordan vi på en mere relevant måde kan være kirke sammen med dem.

En gruppe 17-årige ekskonfirmander i Østrup bliver af deres sognepræst inviteret til en snak om, hvad kirken burde være for en størrelse. De viser sig at opleve en tilknytning til kirken, der har bare ikke rigtig været en anledning til at komme forbi den siden konfirmationen. Open air-biograf i præstegårdshaven lyder deres forslag, og de vil i øvrigt gerne være med til at arrangere det.

Samme invitation får en gruppe 19-årige. De er mere skeptiske over for kirken, men synes, det kunne være spændende at invitere en tidligere feltpræst til at fortælle om sit arbejde. De stabler en foredragsaften på benene i samarbejde med kirken.

En gruppe voksne fra Østrup, der inviteres til en samtale, foreslår, at man synger mere i kirken. Efterfølgende går man i gang med at holde sangaftener med ønskekoncert i kirkerummet.

Invitationerne er kommet fra den arbejdsgruppe, der deltager i forløbet Lokal Kirkeudvikling på vegne af deres sognekirke. De har fået til opgave at spørge folk i sognet, hvilke temaer de er optaget af, og hvad de synes, kirken skal sætte fokus på. På baggrund af bl.a. denne lytterunde skal arbejdsgruppen støtte sognekirken som helhed i at besinde sig på, hvordan de ønsker at være kirke lige netop i deres sogn.

Hvordan kan man lave en lytterunde?

Det er relativt enkelt at holde en lytte-

”Det spændende er, at så mange mennesker faktisk gerne vil engagere sig i samtalen om det at være kirke i praksis.”

runde. Konceptet er, at man inviterer en gruppe mennesker til en uforpligtende drøftelse af nogle centrale temaer i livet over ost og rødvin eller kaffe og hjemmebag. På forhånd har man forberedt nogle få spørgsmål, som samtalen tager udgangspunkt i. Det kan for eksempel være:

– Hvad oplever du som de vigtigste udfordringer ved at være menneske i Danmark i dag?

– Hvad gør livet meningsfuldt for dig?

– Hvad er efter din mening kirkens vigtigste opgaver i dag?

Opgaven er at stille spørgsmål – ikke at begynde at diskutere eller kommentere deltagerens svar.

Hvad kan man bruge en lytterunde til?

Med en lytterunde kan man få indblik i, hvordan tilværelsen ser ud fra deltagerens synspunkt, hvordan de orienterer sig i tilværelsen, og hvordan de ser på kristendom og kirke med det formål at kunne overveje, hvordan vi på en mere relevant måde kan være kirke sammen med dem. Hvis folk ikke fort-

sætter kontakten til kirken, kan lytterunden stadig have givet et værdifuldt indblik, som kan kaste lys på kirkens liv og arbejde efterfølgende. Selve indblikket er et formål i sig selv, ligesom signalet om, at man som kirke er interesseret i lokale menneskers liv og tanker har værdi i sig selv.

Samtidig er mange arbejdsgruppemedtagere i Lokal Kirkeudvikling blevet overraskede over, hvor stor åbenhed og velvilje, de møder. Ofte har folk ligefrem været taknemmelige for at få en anledning til at tale om emner, der ikke får meget plads i hverdagens samtaler. Sådan set er det at holde en lytterunde en måde at være kirke på i sig selv. Hvis ikke ærlige samtaler om, hvad man tror på, og hvad man er optaget af, er at være kirke, hvad er det så?

Som de indledende eksempler viser, er der nogle gange interesse blandt deltagerne i lytterunderne selv for at engagere sig i at realisere de tiltag, de efterspørger. På den måde kan lytterunden have den yderligere effekt at engagere flere fra lokalområdet i livet i og omkring kirken.

En lyttende, reflekterende, handlende kirke

Forhåbentlig sætter lytterunden nye tanker og drøftelser i gang. I Lokal Kirkeudvikling ser man samtidig på statistikker over sognets beboere, lytter til bibeltekster og ”graver guld frem”

Foto: Sille Arendt

fra de hidtidige erfaringer i kirken. På den baggrund reflekterer man sammen og hver for sig over, hvad alt det te kalder på: Hvad vil det sige at være kirke i dag i dette lokalområde?

Pointen med lytterunderne er ikke ureflekteret "at give folk, hvad de beder om". Det, der rører sig i lokalområdet, kan derimod udfordre kirken til at bringe sig selv i spil – måske på nye måder – i samspil med og som en del

af lokalområdet. Det kræver nogle gange intern formidling af den læring, man har fået og fælles refleksion omkring det at være kirke.

Andre gange kan det være fint umiddelbart at give plads til noget nyt eller at kaste sig ud i et nyt tiltag inden for et afgrænset område uden at tænke det til døde. Så kan man løbende reflektere over, hvad der sker og samle læring til en anden gang.

Redskaber til at handle

Det kan være en hjælp at have konkrete redskaber til at få gjort idéerne til virkelighed. Måske skal man have drøftet, hvordan man bedst skaber gode rammer for frivilligt engagement. Måske har man brug for en forventningsafstemning omkring et nyt tiltag. Måske har man brug for en intern drøftelse af, hvordan der kan arbejdes med højmesse. Måske ønsker man at udvide lytterundepraksissen, så folk tilbydes at mødes over flere gange i en studiegruppe. Kirkefondet udvikler løbende nye redskaber til at imødekomme de muligheder, udfordringer og drømme, der er hos de deltagende kirker. Der er for eksempel udformet redskaber om idéudvikling, tros- og livsfortællinger, værdibåret aktivitetsudvikling, gudstjenesteudvikling, rekruttering og ledelse af frivillige, handlingsplan, evaluering og meget andet.

At lytte – en fælles tilgang til det at være kirke

I Lokal Kirkeudvikling er det arbejdsgruppens opgave at hente inspiration, fordybe sig og afprøve konkrete handlemåder, så de kan sprede inspiration til fordybelse og handling i hele kirken. Derfor arbejdes der med det at forankre udviklingstænkningen i menighedsråd, blandt ansatte, i udvalg med frivillige mv. At være lyttende og medinddragende er ikke bare et konkret tiltag. Det er en indstilling til det at være kirke, som kan tage mange former – både gennem særlige tiltag som lytterunder og som en værdi og en praksis i hverdagen. Det spændende er, at så mange mennesker faktisk gerne vil engagere sig i samtalen om det at være kirke i praksis, når de møder nærværende, interesserede mennesker og får en opfordring og en platform. ■

Om Lokal Kirkeudvikling

Lokal Kirkeudvikling giver mulighed for i et forløb på 2½ år at sætte fokus på det at være kirke i sit konkrete lokalområde. En arbejdsgruppe fra kirken arbejder med centrale temaer i det at være kirke – og får redskaber til at bringe dem i spil i kirkens udvikling. Lokal Kirkeudvikling er udviklet i et samarbejde mellem Center for Kirkeforskning, Københavns Universitet, Danmission og Kirkefondet.

Sådan ser forløbet ud

Kirkens arbejdsgruppe består f.eks. af op til 2 menighedsrådsmedlemmer, 2 ansatte, 2 frivillige og 2 lokale "ressourcepersoner" uden særlig tilknytning til kirken. 4-6 kirkers arbejdsgrupper samles til en dags konference hvert halve år. Mellem konferencerne mødes arbejdsgruppen med en mentor fra Lokal Kirkeudvikling.

Netværkskonferencer

- Vidensbaserede oplæg
- Tid til indbyrdes refleksion
- Konkrete arbejdsredskaber
- Erfaringsudveksling med andre kirker i netværket

Konferencernes temaer

- At lytte til hinanden og lokalområdet
- Gudstjeneste
- Diakoni
- Årets gang i kirke og lokal-samfund
- Undervisning og oplæring
- Frivillighed

- Hvordan integrere udvikling i kirkens arbejde fremover?

Mentormøder mellem konferencerne

- Arbejdsgruppen får et halvårligt mentorbesøg fra Kirkefondet
- Lokal fokuseret sparring på de temaer, der er aktuelle i den pågældende kirke
  - Tilpasning af redskaber fra konferencerne, så de passer til ressourcer og sogn
  - Hjælp til at tænke arbejdsgruppens arbejde sammen med kirkens øvrige arbejde

Læs mere om Lokal Kirkeudvikling på www.lokalkirkeudvikling.dk

Steen Clausen

advokat og konfliktmægler, leder af Institut for Diapaxis

Ledelse og samarbejde i fremtidens kirke

Refleksioner over ledelsens rolle i den lokale kirke og idéer til samarbejdet mellem præst, kirkefunktionærer og menighedsråd.

Som leder er du et menneske blandt mennesker. Det er basalt i al ledelse. Vi kan have forskellige roller og forskellige kompetencer, men fundamentalt er vi til stede med krop og sjæl, med vore følelser og engagement i kirke og liv.

Som leder og ledelse i kirken er du hverken politiker eller købmand. Du sælger ikke politiske budskaber eller forbrugsvarer.

I lov om menighedsråd siges helt enkelt: "Din opgave som leder og ledelse – menighedsråd – er at skabe:

- gode vilkår for evangeliets forkyndelse
- gode vilkår for den kristne menigheds liv og vækst.

Dit fokus som leder og ledelse er sognets kirkelige og administrative anliggender.

Dine nære samarbejdspartnere i menighedsrådet er:

- folkevalgte medlemmer af menighedsrådet
- præster
- kirkefunktionærer

Som leder skal du være opmærksom på, at præsten er uafhængig af menighedsrådet, når det handler om præstens forkyndelse, sjælesorg og undervisning."

Omdrejningspunktet for menighedens liv og vækst er fællesskabet mellem præster og folkevalgte. Et forpligtende og nødvendigt fællesskab. Præster er uafsættelige, og folkevalgte er på samme måde uafsættelige i valgperioden på to eller fire år. Derfor er samarbejde et "must".

Vores opgave som ledere og ledelse er at formidle det glædelige budskab om tro, håb og kærlighed i samklang med kernen i kristendommen om at elske Gud og din næste som dig selv.

Et budskab som kan skabe muligheder for livsudfoldelse, livsmod og frihed.

Nogle pejlemærker for fremtidens kirke

Mennesker og bygninger

Kirkens vigtigste omdrejningspunkt er menneskene.

Det er ikke vore bygninger, selvom de er smukke og gamle og rummer vores historie.

Derfor er det vigtigt hele tiden at stille os selv spørgsmålene:

- Hvad skal der til for at skabe liv i vores kirke?
- Hvad skal der til for at skabe liv i vores sognegård?
- Hvordan skaber vi fællesskaber og samtaler i kirke og sognegård?

Svarene vil være forskellige fra sogn til sogn og fra menighed til menighed.

Kirken er levende i tiden

Den levende kirke ved, at vi vokser og lever i et samfund og blandt de mennesker, som vi er en del af. Vi må som kirke være særlig opmærksom på den åndelige søgen og længsel, som udfolder sig i tiden og i de seneste år. Vi må spørge os selv:

- Hvordan kan vi som kristen kirke møde den åndelige længsel?

- Hvordan kan vi møde og overvinde de domme og fordomme, som lever i og om den kristne kirke?
- Og hvordan kan vi møde og overvinde vore egne domme og fordomme om de mennesker, som finder liv og vækst for deres åndelige søgen hos andre?

Det levende møde

Nogle møder og samtaler er frugtbare – vi bliver kreative, handlingsorienterede og klogere sammen. Vi møder hinanden med et åbent sind og åbent hjerte. Her er kontakt og fællesskab.

Andre møder er udfordrende, ja nogle dræbende. Forud for mødet gør jeg mig mange bekymringer og frygter måske en ubehagelig konfrontation. Måske har de andre det som jeg, og kimen til et dræbende møde er lagt. Et møde uden kontakt, og hvor fællesskabet bliver en formalitet.

Vi har alle oplevet den slags energi-forladte møder. Vi har alle del i, at mødet bliver, som det bliver, selvom vi forsøger at slippe udenom ved at give andre, tiden eller stedet skylden.

I møder og fællesskaber gælder det, at "Du får, hvad du gir, og som du gir, får du!"

Hvordan kan jeg møde de andre med et positivt sind og give slip på mine domme og fordomme?

Du må nøjes med et håb om, at andre gør det samme, men dit positive sind kan smitte af på andre.

Selv prøver jeg altid at forberede

mig til vanskelige møder og samtaler ved at søge efter det gode, som findes i alle mennesker. Se forbi det, jeg ikke bryder mig om, og i stedet lade det gode fylde.

Ud af dogmatikken – ind i livet – ind i det levende møde

Vi har mange traditioner – gode som dårlige – når vi mødes i menighedsråd, udvalg og arbejdsgrupper. Vi går ofte ind i mønstre, vi har overtaget fra det, vi plejer at gøre. Det være sig fra erfarne deltagere i møder eller fra foreringsverdenen eller virksomhedsverdenen. Og det er ikke altid, det dur i en kirkelig sammenhæng.

Jeg tager udgangspunkt i menighedsrådsloven, der helt overordnet tilkendegiver som det første, at “sognets kirkelige og administrative anliggender styres af menighedsrådet”. Det handler for mig at se om at skille det kirkelige stof fra det administrative.

Liv og vækst i kirke og menighed – det første hovedpunkt på en dagsorden

Vi må starte med at tale om liv og vækst i sognet, kirke og menighed. Der skal samtales, udforskes og sættes overordnede rammer for, hvad vi kan

og skal gøre. Hvad vil være godt i vores sogn og i vores menighed? Vi kan være enige eller uenige. Vi kan og skal lytte til hinanden, og vi skal tale, så andre kan lytte til det, vi siger. Et møde, hvor vi kan ændre holdninger og meninger, og hver især blive klogere på, hvad der er nødvendigt lige nu.

Administrationen af kirkens liv – det andet hovedpunkt på en dagsorden

Det næste er at tale om sognets administrative anliggender. Det handler om økonomi, vore bygninger, de ansattes arbejdsforhold og arbejdsmiljø, ansættelse og afskedigelse. Punkter på en dagsorden, som bør være forberedt af udvalg eller grupper.

Roller og ansvar i ledelsen – et par hints

Præster, folkevalgte og ansatte former kirkens kultur. Forskellig fra sogn til sogn. Alligevel vil jeg tillade mig at komme med et par hints om de vigtigste roller. Præster er ansatte, folkevalgte er frivillige sammen med andre frivillige.

Formanden har et særligt ansvar for, at alle i menighedsrådet har et meningsfyldt virke som en del af sognets

ledelse. Derfor har formanden god kontakt med alle.

Formanden har øje for, at menighedsrådets udvalg og arbejdsgrupper kan arbejde selvstændigt og ansvarligt og få plads for nødvendige samtaler og beslutninger på menighedsrådets møder.

Præsten har et særligt ansvar for livet i kirkerummet og for undervisningen. Præsten er også den kendte person i sognet og uden for sognet. Det kræver pli og respekt fra præst og folkevalgte, når vi har vigtige samtaler om gudstjenester, kirkelige handlinger og deres forløb. Det er vigtigt at have for øje.

Kassereren er menighedsrådets økonomiansvarlige. Det kan blive en konstruktiv samtale om økonomi, hvis vi i stedet for besparelser tager samtalen om, hvordan vi får mest kirke for pengene. Kirken lever jo også, selvom der ingen penge er. Det er godt at have i baghovedet.

Kontaktpersonen er bindeled mellem menighedsråd og kirkefunktionærer. Det er af afgørende betydning, at kontaktpersonen bidrager til at skabe et positivt og kreativt samarbejde. Kontaktpersonen må kunne lytte fordomsfrit og på diplomatisk vis kunne give og modtage kritik fra ansatte og menighedsråd. Kontaktpersonen er ikke personaleleder. Det er menighedsrådet.

Steen Clausen har gennem mere end 20 år været medlem af Frederiksborg Slotssogns menighedsråd i Hillerød, heraf to perioder som formand. Nyvalgt formand for det nye pilgrimscenter i Maribo. Læs mere på www.diaprxis.dk

Conny Hjelm
supervisor på Center for Diakoni og
Ledelse, Filadelfia

Connie Yilmaz Jantzen
leder af Center for Diakoni og
Ledelse, Filadelfia

5 råd til den gode hverdag

Rum hinanden. Hold fri, når du holder fri. Lær at sige "nej", "pyt" og bede om hjælp. Vær fleksibel. Bliv god til at være uenig med andre i kirken. Det er nogle af nøgleordene til et godt samarbejde.

En sognekirke er ikke hvilken som helst arbejdsplads. Det er naturligvis en arbejdsplads i den forstand, at den danner ramme om professionelle ansattes indsats, og derfor også må fungere efter nødvendige regler, principper og aftaler, for at det kan lade sig gøre. Men kirken er meget mere end en arbejdsplads. Den er samtidig en ramme for sognebørns og menighedens åndelige og sociale liv, og mange steder også for engagerede frivilliges indsats. Så i kirken kan vi ikke trække en klar grænse mellem os som organisation og omverdenen, som man vil kunne på mange andre arbejdspladser.

Kirken skal hver eneste dag rumme omverdenen – og mere end det: Modtage den med åbne arme. Det kan skabe paradokser i hverdagen – som opstår, fordi de behov, man kan have som menighed og frivillige, ikke altid er de samme, som man har som ansat. I den kirkelige hverdag handler det altså om at acceptere paradokserne og finde gode løsninger på dem i stedet for at bekæmpe dem. Vores råd til den gode hverdag i kirken tager udgangspunkt i nogle af de paradokser, vi hyppigst er stødt på i folkekirkens sogne.

Rum hinanden i fællesskabet, men bevar fokus på kirkens opgave

De værdier, som gerne skal præge samarbejde, samvær og fællesskab i kirken, må naturligvis udspringe af et kristent menneskesyn, hvis vi skal være troværdige både indadtil og udadtil. Det betyder, at der skal være vide rammer for fællesskabet og den gensidige respekt og omsorg for andre.

Men bliver fællesskabet grænseløst og uden rammer, og bliver hensynet til den enkelte vigtigere end fællesskabet, så risikerer vi at tabe målet af syne. Og hvad enten man er frivillig eller ansat, er målet først og fremmest at bidrage til, at kirken løfter sin opgave på bedst mulig måde.

Hold fri, når du holder fri! Og respekter så vidt muligt andre, når de har fri

Folkekirken er befolket med mange ildsjæle – frivillige såvel som ansatte – som er dybt engagerede. Kunsten er naturligvis at holde balancen mellem det store engagement og tid til at lade op, hvile ud og lade sig inspirere af ting, som ligger uden for kirken. Ingen arbejdsgiver er tjent med en ansat, som aldrig holder fri, og den frivillige ildsjæl varer sjældent, hvis hun brænder sit lys i begge ender. Hvis du har svært ved at lægge arbejdet fra dig, når du kommer hjem, så overvej, om der er nogle ritualer eller aktiviteter, der kan hjælpe dig. Et bestemt stykke musik du hører på vej hjem i bilen. En god lang cykeltur, en tur med hunden eller noget helt fjerde.

Nej! Hjælp! Pyt! Lær dem selv og respekter de tre vigtige ord hos andre

Stresseksperter vil hævde, at noget af det vigtigste, når vi skal undgå stress

og dårlig trivsel er, at vi lærer tre små, men vigtige ord. Nej. Hjælp. Pyt. Nej: At vi trods et stort engagement lærer at sige nej, når vi ikke magter en opgave, enten fordi vi ikke har tiden eller kompetencerne til at løfte den.

Hjælp: At bede om hjælp er nødvendigt, hvis vi kan mærke, at vi er overvældet af arbejdet og har brug for aflastning eller bare hjælp til at komme videre. Er man vant til at arbejde meget alene med sine opgaver, kan det

Skal man udvikle og forny sin kirke er det nødvendigt at kunne rumme forskellige synspunkter og uenighed.

i kirken

være svært at bede om hjælp, men rigtig ofte vil man opleve, at det både er givende og inspirerende at være flere om at løfte.

Pyt: Mange mennesker i kirken er drevet af en stærk ansvarsfølelse og vil gerne gøre det så godt som muligt. Men fra tid til anden lykkes ting ikke helt så godt, som vi havde håbet på. Det skal vi lære af, men ikke lade os gå på af. Udvikling og nytænkning kræver, at vi prøver ting af, og risikerer at det ikke lykkes.

Vær fleksibel, men kend din kerneopgave

I en travl dagligdag kan der hurtigt opstå nye situationer, som kræver, at man giver en ekstra hånd for at få det løst. Det kan være en pludselig kirkelig tjeneste, sygdom hos en kollega eller frivillig, nye opgaver fra ministeriet eller noget helt tredje. Giv en hjælpende hånd, når det kræves, men brug det aldrig som en undskyldning for, at dine kerneopgaver ikke bliver løst. Så er det bedre at sige nej. En medarbejder i dag forventes at være fleksibel og klar til forandringer – nogen steder langt udoover det rimelige. Men ingen medarbejder kan i dag forvente, at arbejdets indhold forbliver konstant og uforandret over lang tid – dertil er der alt for meget bevægelse i omverdenen og udvikling, som vi selv skaber. Kunsten er at møde forandringerne åbent, men også at være konstruktiv kritisk, når det er nødvendigt, så nye tiltag får den bedst mulige virkning i praksis.

Bliv gode til at være uenige, når der er vigtige ting, der er behov for at diskutere

Skal man udvikle og forny sin kirke er det nødvendigt at kunne rumme forskellige synspunkter og uenighed. En kirke, hvor vi altid er enige om alt, kan være vældig behagelig, men kan også risikere at stå i stampe og ikke forny sig. Målet er ikke uenighed for uenighedens egen skyld, men at lade holdninger brydes åbent, og sammen finde løsninger som alle – måske ikke kan være enige om – men i det mindste acceptere. ■

Ledelse og samarbejde...

Fortsat fra side 37

Et forretningsudvalg i menighedsrådet har et særligt ansvar for, at vi får levende og gode møder. Når jeg tænker på kirkens liv og vækst, tror jeg, det er vigtigt, at formand, præst og kontaktperson har en hyppig kontakt med hinanden om livet i kirken og det, der er nødvendigt for, at kirken bevæger sig ud i sognets liv. Kirkeværge, kasserer, sognemedhjælper og andre kan deltage efter behov og tradition.

Et gudstjenesteudvalg er under præstens ledelse og med deltagelse af organist, kirketjenere og andre. Udvalget har ansvaret for gudstjenestens gennemførelse. Det er vigtigt, at udvalget arbejder selvstændigt uden indblanding fra menighedsrådet eller dets medlemmer.

Konflikthåndtering

Der er mange konflikter i kirkerne i dag. Det dræner liv og engagement. Det er vigtigt, at vi får mod til at gå ind i konflikterne i stedet for at gå udenom, som mange har tradition for. Vi skal turde tage de nødvendige samtaler og ikke lave lange værdidebatter eller sende problemerne i udvalg.

Quick-guide til konflikt-håndtering

- Skil person fra sag. Gå efter bolden – ikke personen. Går du efter bolden, afspænder konflikten, går du efter personen, optrapper du konflikten.
- Vær åben og nysgerrig. Undgå at dømme og fordømme.
- Tag tyren ved hornene. Løber du udenom, optrapper konflikten stille og roligt.
- Skab kontakt til den anden part. Mød hinanden ansigt til ansigt. Undgå mail.
- Kommunikér tydeligt, lyt og spørg ind til, hvad der ligger bag et standpunkt.
- Hvis du er for oprørt, tæl til ti eller sov på det, så du falder ned igen. Konflikter tackles bedst med ro og overblik. ■

Menighedsrådenes rolle om 10 år

Til fremtidsforventningerne hører: Samvirke mellem præst og valgte menighedsrådsmedlemmer om sognets kirkelige anliggender. Rodfæste folkekirken lokalt og mere samarbejde om administrative opgaver.

Forventning er et positivt ord. Det siger noget om os som mennesker. Vi venter os noget godt af fremtiden, indtil det modsatte er bevist. Det gør jeg også. Jeg vil derfor skildre en fremtidig rolle for menighedsrådene, som jeg selv ønsker, og som jeg samtidig tror er så realistisk, at det kan betale sig at arbejde for den.

Først vil jeg dog se tilbage på de 30 år, jeg har været menighedsrådsmedlem. I den periode har det danske samfund ændret sig på mange områder, og denne generelle samfundsudvikling afspejles i, at både menighedsrådsmedlemmer og menighedsrådsarbejde har ændret sig.

- En undersøgelse i 2012 viste f.eks., at der var en udvikling i retning af, at flere menighedsrådsmedlemmer ønskede at fremme samtaler om troens betydning i den enkeltes liv, og mange mente, at folkekirken bør bidrage til integrationen af nye medborgere.
- Menighedsrådsarbejdet er blevet mere kompliceret, især på to områder: Øgede krav om åbenhed og gennemsigtighed i forvaltningen af kirkeskattekroner har medført mere komplicerede budget- og regnskabsregler, og ændrede forhold på arbejdsmarkedet har ført til øgede krav til personaleledelse og arbejdsmiljø. På begge områder har det igen ført til øget professionalisering, idet en del menighedsråd vælger at betale sig fra forpligtelsen.

Nye regler og institutioner

Nye regler og nye institutioner har også ændret vilkårene for menighedsrådsarbejde.

- Siden 1989 har det været tilladt at samarbejde med andre sogne, f.eks. om ansættelse af medarbejdere, og med årene er tilladelsen blevet til en stærk anbefaling af samarbejde.
- I forbindelse med kommunalreformen i 2007 blev provstigrænserne ændret, så provsti og kommune de fleste steder falder sammen rent geografisk. I forlængelse heraf er provstiniveauet blevet styrket, provsteuddannelsen forbedret, og provstiudvalgene udvidet.
- I 2007 blev det specificeret i menighedsrådsloven, at menighedsrådet styrer sognets kirkelige og administrative anliggender.
- I 2009 blev der oprettet stiftsråd, som kan udskrive bindende stiftsbidrag på max. 1 % af kirkeskatten og inden for denne økonomiske ramme igangsætte aktiviteter, bl.a. vedrørende information og kommunikation i stiftet.
- I 2010 blev indført overenskomstansættelse for kirkefunktionærer.
- I 2013 blev Folkekirken Uddannelses- og Videnscenter oprettet, og fra 2015 kører det for fuld kraft.

Det er umuligt at vide, hvilke lovændringer der venter, men de ovenfor nævnte ændringer har en retning, og den vil jeg fremskrive i mine fremtidsforventninger.

I 2025 samvirker præsten og de valgte medlemmer om sognets kirkelige anliggender

At samvirke vil sige, at man sammen bidrager til et fælles resultat, og ideen om samvirke bygger på, at præsten er en del af menigheden, om end med særlige opgaver. Et sådant samvirke forudsætter, at der i menigheden og i menighedsrådet holdes en samtale i gang om, hvad kristendommen går ud på, hvad troen betyder i den enkeltes liv, og om hvilke konsekvenser det har for, hvordan vi er kirke lokalt. Hvilke kirkelige aktiviteter skal vi have i netop vores sogn?

Fremtidens folkekirke vil være mere varieret, og de enkelte sogne og samarbejdende grupper af sogne vil, når de skal planlægge arbejdet, kunne få inspiration fra det udviklingsarbejde, der foregår i Folkekirken Uddannelses- og Videnscenter, og støtte sig til den viden, der er indsamlet der. Desuden foreligger der en fyldig kirke-

Ved at styrke den lokale samhørighed er menighedsrådene med til at skabe sammenhængskraft i lokalsamfundet.

statistik, som holder os opdateret om, hvordan vores sogn ser ud. Hvilke aldersgrupper og hvilke livsformer fylder i sognet, og hvilke kirkelige aktiviteter kalder det på?

"Fremtidens folkekirke er for mig en kirke, hvor budskabet fylder det meste, og hvor både præst og menighedsråd, hver på sin måde, opfatter sig som et værktøj for forkyndelsen af det budskab," skriver Inge Lise Pedersen.

Foto: Landsforeningen af Menighedsråd

Når samtalen og samvirket i menighedsrådet fungerer, er det samtidig et kvalificeret værn mod geskæftige politikere, som vil blande sig i, hvem menigheden ønsker som sin præst. I fremtidens folkekirke har menighedsrådet en vigtig rolle som forsvarer for folkekirken både mod statsliggørelse og klerikalisme. Derfor skal vi hele tiden sørge for samspil, samtale og samvirke.

Menighedsrådet medvirker til at rodfæste folkekirken lokalt

I en fremtid, hvor foreningslivet (civilsamfundets traditionelle måde at organisere sig på) ikke længere står så stærkt, er det en vigtig opgave for menighedsrådet at rodfæste folkekirken i folket. Kun ved at være til stede der, hvor folk er, ikke kun geografisk, men også i kulturel forstand, kan kirken være folkekirke – uanset den lokale medlemsandel. I naturlig forlængelse af dette ligger opgaven med at integrere nye medborgere, også ikke-medlemmer.

Det kræver flere aktive end menighedsrådsmedlemmerne, men i 2025 har vi udviklet en frivillighedskultur i folkekirken. Menighedsrådene er blevet gode til at hverve og lede frivillige, der løser mange forskellige opgaver. Uden disse talrige frivillige kan vi ikke

overkomme de mange opgaver, som vi finder det nødvendigt at tage op.

Menighedsrådenes rolle i lokalsamfundet har at gøre med sameksistens og samvær. Ved at styrke den lokale samhørighed er de med til at skabe sammenhængskraft i lokalsamfundet.

Mere samarbejde om det administrative arbejde

Samarbejdet mellem menighedsrådene og med regionale og nationale organer er blevet større. Det gælder også de administrative opgaver. Det betyder, at de enkelte typer opgaver løses på det niveau, der er mest formålstjenligt, og nogle opgaver er måske flyttet til et andet niveau. På den måde bliver man bedre rustet i det enkelte sogn til at nå de konkrete mål, man sætter sig, med de ressourcer, der er til rådighed.

Folkekirken har overtaget overenskomstforhandlingerne for kirkefunktionærer, med Landsforeningen af Menighedsråd som forhandlingsberettiget part. Det enkelte menighedsråd har dermed en arbejdsgiverforening at støtte sig til, også i lokale forhandlinger med ansatte om løn- og arbejdsforhold.

Samarbejdet om de administrative opgaver forudsætter, at man i betydelig grad har samråd om, hvordan man ønsker det praktiske administrative ar-

bejde udført. Kan man nå til samstemmende meninger om det, vil det betyde, at der sker mere samordning mellem sognene.

Menighedsrådets betydning for en samarbejdende folkekirke

Skal folkekirken leve op til sit navn og ikke udvikle sig til stats- eller præstekirke, kræver det noget af medlemmerne. Menighedsrådet får derfor en vigtig rolle, og for at kunne udfylde den er samvirke i form af samarbejde, samtale, samhørighed og samordning en nødvendighed. Der skal være en indbyrdes forbindelse mellem præst og menighedsråd, man skal være til stede sammen i lokalsamfundet og være villig til en vis samordning på det praktiske område.

Rækkefølgen er ikke tilfældig. Fremtidens folkekirke er for mig en kirke, hvor budskabet fylder det meste, og hvor både præst og menighedsråd, hver på sin måde, opfatter sig som et værktøj for forkyndelsen af det budskab. Hvor det håb, der forkyndes, sætter fortegnet for det daglige liv, og hvor det er glæden ved den fælles gudstjeneste, der bærer menighedsrådsarbejdet. ■

Præsternes rolle om

Medinddragelse og delagtighed må være nøgleord i fremtidens kirkeliv.

Først en historie fra det virkelige liv: En præst kommer gående hen ad fortovet. På den anden side af gaden går en lille pige med sin mor. Da de er lige over for hinanden, ser pigen over på præsten og udbryder højt: ”Se, mor, der kommer kirken!”

Vi forventer...

Som præst er man betroet en særlig rolle. Man er om nogen den, der tegner firmaet. Sådan vil det også være om 10 år. Men miljøet eller den kultur, som præsten skal agere i, er i forandring. Præsten bliver i stadig højere grad mødt med tydelige forventninger. I takt med at traditioner og fællesskaber eroderer, rettes fokus på præstens person. Øget individualisme, kristent dannelsestab og kulturel-religiøs pluralisme betyder, at alting flyder, og forvirringen breder sig. Her bliver præsten afgørende. Det er ham, der skal samle trådene.

”Vi forventer, du er nyskabende og vil være med til at samle pastoratet – sætte dit personlige præg og er synlig i alle områder,” skrev menighedsrådene i et femsogns pastorat for nylig i et stillingsopslag. Det er nyt, at menighedsrådene er kommet på banen med deres forventninger. De forventer især, at deres præst skal være synlig. Det er slut med at gemme sig i studerekammeret eller bag et tungt, indviklet sprog. Fremtidens præst skal være én, man kan mærke og se. Han tør tale personligt om troen, er autentisk og brænder igennem.

Øjnene lyver ikke

”Se, mor, der kommer kirken!” Præsten er lig med kirken. Sådan tænker børn uden videre – og mange voksne også. For det er jo det, man ser, når man går i kirke. Man ser præsten oppe foran alteret i hans mærkværdige, mørke kjole. Man ser præsten oppe på

prædikestolen, svævende over menigheden, hvor han har monopol på at føre ordet og udlægge teksten. Øjnene lyver ikke. Det er præstens gudstjeneste. Hans kirke, hans show.

Med bind for øjnene

De lutherske nakkehår skulle gerne have rejst sig nu! Lutheranere går nemlig i kirke med bind for øjnene. Kirken og gudstjenesten er ikke præstens, men menighedens. For Luther er alle døbte præster og danner kirken med det, han kaldte det almindelige præstedømme eller alle troendes fællesskab. En præst er ikke noget uden sin menighed. Han er groet ud af menigheden, kaldet ud af dens midte og præst på menighedens mandat. Han er derfor kun præst, så længe menigheden ønsker det. Sådan så Grundtvig også på de sager.

Som lutherske bør vi altså stritte mod identificeringen af præst og kirke. Vores teologi lærer os at se tingene på en anden måde. Desuden bør vi af rent arbejdsmiljømæssige grunde være på vagt. Ingen kan holde til at skulle bære det hele. Man brænder ud.

Mere at se

Præstens ledelsesrolle er uomgængelig. Men hvordan undgår vi, at folkekirken udvikler sig til en personfikseret præstekirke, hvor hver tredje præst konstant er sygemeldt med stress? Jeg mener, at medinddragelse og delagtighed må være nøgleord. Vi må arbejde målrettet på at give folk mere at se end præsten, når de møder deres kirke. Gennem troen har alle lige adgang til Gud. Dén lutherske pointe må vi arbejde på at synliggøre i vores måde at være kirke på.

Medinddragelse af dåbsfølget

Medinddragelse kan ske på tusinde

måder og med enkle greb. Jeg har selv gode erfaringer med at inddrage dåbsfølget i ritualer omkring dåben. Det sker ved at udlicitere en særlig dåbsbøn og de to læsninger fra Matthæus og Markus. Det er meget stærkt, når f.eks. en mor træder frem foran døbefonten og takker Gud for, at dåbsbarnet er kommet godt igennem fødslen og beder om Guds velsignelse over den lille. Alle spidser øren. Nu forstyrer det ikke bare præsten, men os alle, hvis der er uro i kirken. Moren, fadderren eller hvem det nu er fra dåbsfølget, der træder frem, repræsenterer hele dåbsfølget, ja hele menigheden. Dåben flyttes fra det ceremonielle (noget præsten står for) til det eksisten-

10 år

tielle (noget der angår mig) og videre ud i menigheden (noget som vi er fælles om).

Præstens rolle bliver her at lede gudstjenesten med blik for, hvor andre kan inddrages (f.eks. dåbsbønnen, læsninger, altergangen, meddelelserne). Alle præster kan sagtens gøre det hele selv med hænderne på ryggen. En del præster kan nok også bedst lide at gøre det hele selv. Men det, der er nemmest, er sjældent det, der er bedst. Medinddragelse skaber forstyrrelser i den vante gænge. Et andet ansigt ved siden af præsten ved døbefonten. En anden stemme, der beder en bøn. Det skaber et særligt nærvær og kan åbne for det møde mellem Gud og menneske, som hele gudstjenesten sigter mod.

Medinddragelse i prædikenarbejdet

Medinddragelse kan også ske gennem et prædikenværksted, hvor søndagens tekster læses og diskuteres forud for gudstjenesten. Ikke bare for som præst at kunne "ramme målgruppen" bedre med sin prædiken om søndagen. Men for at blive beriget af andres trosserfaringer, overrasket over hvordan andre hører ordene, måske også forvirret og slået ud af kurs. Evangeliet bliver større, når det deles med andre. Gud bliver større, når det ikke kun er op til præsten at tale om Gud (teo-logi), men andre fra sognet (de faste kirkegænge-

re, de løse, konfirmandforældre, gamle, unge osv.) inviteres med ind i den teologiske samtale. Når præsten holder sin prædiken om søndagen, er den blevet flerstemmig.

Om ti år håber jeg, at vi er blevet bedre til at medinddrage langt flere i det fælles kirkeliv.

Præstens rolle bliver i prædikenværkstedet at dele sin teologiske faglighed og skabe et trygt rum for den gode samtale om tro og liv. For at blive en god prædikant er den første forudsætning ikke, at man er

god til at tale. Det er derimod, at man er god til at lytte. Som præster får vi rigeligt med taletid. I prædikenværkstedet er den primære opgave at lytte og give plads.

Overstående er blot to eksempler på medinddragelse. Mange flere kunne nævnes lige fra kirkekaffen til sorggruppeledelse og voksenundervisning. Kaffedamerne har vi traditionelt set været gode til at sætte i sving. Om ti år håber jeg, at vi er blevet bedre til at medinddrage langt flere i det fælles kirkeliv. Det ville flugte godt med noget uopgiveligt i det lutherske, nemlig tanken om det almindelige præstedømme.

Præsten forventer...

Forventningerne fra menighedsråd og sogn til deres præst vil blive større og tydeligere. Men forventningerne bør også gå den anden vej. Som præster skal vi turde forvente noget af menighedsrådet, af dåbs- og konfirmandforældrene, af kirkegængerne, af den lokale skole osv. Vi skal forvente, at de også gerne vil være med i legen. Vi skal regne med, at mange gerne vil bruges til mere end det administrative og så kaffen. Her skal vi undervise, inspirere og facilitere den gode samtale. Her skal vi lytte og give plads. Være medinddragende. Det bliver garanteret sjovt. Også om 10 år. ■

"Forventningerne fra menighedsråd og sogn til deres præst vil blive større og tydeligere. Men forventningerne bør også gå den anden vej," skriver sognepræst Eskil Simmelsgaard Dickmeiss.

Foto: Rune Lundto

Henrik Bundgaard Nielsen
generalsekretær i Kirkefondet

Kirkefondets vision nu og i fremtiden: At transformere og udvikle

Den vigtigste vision i fremtiden er at være med til at skabe udvikling i folkekirkens eksisterende menigheder i landsogne såvel som bykirker.

Her i Kirkefondets 125 års jubilæumsår er der udsigt til, at ikke mindre end tre af de københavnske kirkebygninger, som Kirkefondet i sin tid har bygget, er eller vil blive solgt, nemlig Absalons Kirke, Samuels Kirke og Blågårds Kirke. Det sker ikke, fordi Kirkefondet så i stedet skal til at bygge nye kirker andre steder. For Kirkefondets vision er ikke længere at bygge kirker. Kirkebyggeri er ikke det, som vi nu og i fremtiden ser som Kirkefondets bidrag til folkekirkens liv og vækst.

Sådan var det engang, men nu tager folkekirken ideelt set selv hånd om at få bygget det nødvendige antal kirker der, hvor behovet viser sig – f.eks. når nye bykvarterer skyder op. Dog kan det til tider være nødvendigt med kraftige opfordringer til at få sat gang i nyt kirkebyggeri – og der melder Kirkefondet sig gerne i koret, ligesom vi gerne vil inspirere til og støtte opstart af menighedsliv i nye byområder. Og hvem ved – måske kan der også være brug for, at Kirkefondet rækker en hånd i form af midlertidige lokaler, så et spirende menighedsliv kan samles til gudstjeneste og andre aktiviteter? Mange af de nye byområder vokser frem på de større byers havneområder, hvor der måske kan være brug for midlertidige husbådskirker?

At "transformere" kirkebygninger

Det at bygge nye kirker er ikke umiddelbart den største udfordring for folkekirken. Det er snarere, hvordan man skal forholde sig til og bruge de man-

ge kirker, som ligger spredt ud over landet. Da Kirkefondet i sin tid blev stiftet, betød de store demografiske forandringer med flytninger fra land til by – især til København – at der var brug for nye kirkebygninger. I de kommende år forventes også dramatiske befolkningsmæssige forandringer i form af en massiv fraflytning fra landområderne ind til byerne. Det kan give folkekirken en helt særlig udfordring med hensyn til de mange middelalderkirker i de små landsogne.

For at disse bygninger ikke skal blive en tung byrde for folkekirken og være en hindring for liv og vækst, så ser Kirkefondet det som en vision at være med til at transformere nogle af disse landsbykirker, så de kan blive et aktiv for den lokale menighed. Det kan f.eks. ske ved, at kirkebygningen omdannes og bruges til andet end de traditionelle gudstjenester og kirkelige handlinger – så vidt muligt i et tæt samarbejde med lokal-samfundet og med udnyttelse af den nye lovgivning, som åbner for brug af kirkerummet til ikke-kirkelige formål.

Men den vision – at inspirere til forandringer i eksisterende kirkebygninger til glæde for det lokale menighedsliv – gælder også i bykirkerne. Også her vil en form for transformation med en ny og bredere udnyttelse af bygningerne være at foretrække frem for at lukke kirker. En sådan forandringsproces foregår i Gethsemane Kirke på Vesterbro. Kirkerummet er lavet radikalt om,

idet bænkeene er fjernet og erstattet af mere bløde møbler, som nu bruges af ungdomskirken (uKirken). Næste skridt, som Kirkefondet støtter op om, er arbejdet med at gøre kirken til et fælles hus for både uKirke, fritidshjem og en social institution.

At udvikle menigheder

Med baggrund i den første sætning i Kirkefondets formål, "at virke for liv og vækst i folkekirkens menigheder", så er den vigtigste vision i fremtiden at være med til at skabe udvikling i folkekirkens eksisterende menigheder. Hvor Kirkefondet for godt 100 år siden gik i front for at splitte de alt for store sogne op i mindre overskuelige enheder, så gælder det i dag måske i højere grad om, at Kirkefondet inspirerer til at samle de alt for mange små enheder i folkekirken – enten ved at

skabe samarbejde på tværs – eller ved lige-frem at sammenlægge sogne. Et vigtigt parameter at styre efter i de nødvendige strukturelle forandringer er at søge hen mod en større sammenhæng mellem det kirkelige og det folkelige. Det

kan ske ved, at kirken søger at knytte til ved de eksisterende folkelige fællesskaber.

Men fremfor alt må Kirkefondets vision nu og i fremtiden være at understøtte og iværksætte tiltag, som har til hensigt, at der fortsat er aktive levende menigheder, hvor mennesker oplever kirken og dens forkyndelse

Der skal også fortsat være en vision om at være en kritisk stemme i folkekirken.

Næste skridt for Gethsemane Kirke på Vesterbro er at gøre kirken til et fælles hus for både ungdomskirke (uKirke), fritidshjem og en social institution. Et projekt, som Kirkefondet støtter op om.

af de initiativer og udfordringer, som Kirkefondet beskæftiger sig med, tager folkekirken sig efterhånden selv af via arbejdsgrupper, kurser og nye personalegrupper.

Selvom det her ved et 125 års jubilæum kan se ud til, at Kirkefondet på en række områder har gjort sig selv lidt overflødig, så må visionen være, at Kirkefondet fortsat må være det "overflødige fond", hvor der altid vil vise sig nye påtrængende opgaver at tage fat på i folkekirken.

En kritisk stemme ind i folkekirken

Men der skal også fortsat være en vision om at være en kritisk stemme i folkekirken. For som Harald Nielsen, tidligere generalsekretær i Danmission, er citeret for i jubilæumsskriftet ved 100 års jubilæet, så var "Kirkefondets start en protest mod strukturen". Og som hans ord om, at Kirkefondet "skal have mod og dristighed til at sige nej, så det kan høres," gælder fortsat. Der, hvor den "officielle kirke, i vanetænkning og sognebinding, ikke kan finde ud af at være kirke," skal Kirkefondet gå foran og pege på nye måder at være kirke på.

Derfor skal Kirkefondets slagsang "Tør end nogen ihukomme", som efter sigende skulle være blevet sunget ved stort set alle indvielser af de over 100 kirker, hvis opførelse Kirkefondet har stået bag, måske suppleres med nedenstående linjer fra en salme skrevet af hollænderen Fred Kaan i 1972:

"Nedbrænd de strukturer,
der ikke mer' gør gavn
her i vores kirke. Kom i Jesu navn.

Alt hvad der gror mos på
i vores kristne arv,
som vi stædigt værner,
ud af kirken jag!

Stands al kraftløs tale, rutinen fra i går.
Læg os ord på læben,
mennesker forstår."

Foto: Bent Dahl Jensen

som relevant og nærværende. I det arbejde gælder det ikke kun om at støtte de mere traditionelle sognemigheder, for folkekirken har også brug for at lade sig udfordre og måske gennemtænke hele sognebegrebet på ny og være til stede som kirke uden for de gængse strukturer.

Gennem projektet "Lokal Kirkeudvikling" har Kirkefondet gjort sig gode erfaringer med udviklingsprocesser lokalt i de enkelte sogne, hvor der er sat fokus på, at man kommer helt ind til kernen og drøfter, hvad det vil sige at være kirke lige "her hos os". Der bliver stillet skarpt på, hvad der er den lokale virkelighed, og hvordan kirken skal virke ind i den virkelighed. Det er en vigtig del af Kirkefondets vision for fremtiden, at mange flere sogne rundt om i landet gør sig disse overvejelser. Som en god overordnet vinkel til den besindelse kan man f.eks. lade sig inspirere af følgende formulering af sognepræst Eskil Dickmeiss i Præsteforeningens Blad 2015 s. 67: "et kendetegn på en luthersk kirke må være, at den ikke er en præstekirke, men et

fællesskab af døbte, der fejrer gudstjeneste sammen og rækker evangeliet videre i ord og handling".

Hermed antydes yderligere et felt, som også bør være en vision for Kirkefondet fremover – nemlig en fortsat påpegen af lægfolkets aktive deltagelse i kirkens liv. Det vil være vigtigt fremover at arbejde intenst med, hvordan flere kan inddrages som frivillige, der bliver delagtige i og tager ansvar for kirkens arbejde.

At være opmærksom på nye behov i folkekirken

Der er mange roller, som Kirkefondet kan påtage sig i fremtiden for at virke for liv og vækst i folkekirken. Det kan være mere overordnet som initiativtager og ideudvikler eller projekthus, hvor nye ideer kan få støtte til at blive realiseret. Eller det kan være som aktivt arbejdende i "marken" med konsulentytelser af vidt forskellig art. Men grundlæggende er det måske, som biskop Erik Norman Svendsen, tidligere generalsekretær i Kirkefondet, skriver i sin artikel på side 6-7, at mange

Kirkefondet fejrer 125 års jubilæum!

Kirkefondet tager allerede nu hul på at fejre 125 års jubilæet, selv om selve jubilæet først er til oktober. Det blad, som du sidder med her, er et udvidet jubilæumsnummer, hvor vi giver nogle bud på kirken i morgen. Udover at blive sendt til vore abonnenter og sædvanlige modtagere af magasinet, bliver det sendt ud til alle menighedsrådsformænd, præster og kirke- og kulturmed-

arbejdere i løbet af april måned som inspiration. Kirkefondet lancerer også her i løbet af foråret en helt ny hjemmeside med nye funktioner (se omtalen på næste side).

Som beskrevet på side 13 i dette nummer af "Kirken i dag" så udskriver Kirkefondet i anledning af jubilæet en salmekonkurrence. I løbet af efteråret vil der også være flere forskellige jubilæumsaktiviteter:

Velkommen på "kirkeskibet"

I første halvdel af oktober 2015 har Kirkefondet lejet skibet Jeppe, som normalt sejler med turister ud fra København til bl.a. øen Hven. Ombord på dette skib vil der blive arrangeret en lang række jubilæumsaktiviteter, mens skibet vil være placeret centralt i Københavns havn. Der vil f.eks. være høring, reception, gudstjenester, udstilling om Kirkefondet og dets historie, "filosofisk salon", foredrag og undervisningstilbud. En del af arrangementerne vil Kirkefondet selv stå for, men vi har inviteret sogne i København til at være med til at være kirke på en anderledes og nytænkende måde – ombord på et skib! Og for sogne, som grænser op til havneområdet, kan det yderligere også blive til et besøg af "kirkeskibet"!

Jubilæumsweekend 3.-4. oktober 2015

Selve jubilæumsfejringen finder sted i weekenden 3.-4. oktober 2015. Det begynder med reception på "kirkeskibet" fra sidst på formiddagen lørdag den 3. oktober. Eftermiddagen er afsat til en form for "kirkevandring" rundt på Vesterbro med besøg i nogle af kirkefondskirkerne. Undervejs vil der i kirkerne også være gudstjeneste, musikalske indslag, korte oplæg om kirkens betydning socialt og historisk på Vesterbro og et visionært oplæg om at være kirke i fremtiden. Desuden skal vindersalmerne fra salmekonkurrencen synges. Eftermiddagen rundes af med Kirkefondets repræsentantskabsmøde inden festaften med spisning.

Om søndagen den 4. oktober vil der være gudstjeneste om bord på "kirkeskibet".

Inspirationsaftener rundt om i landet

Kirkefondet vil også gerne brede jubilæumsfejringen ud i hele landet i form af tre inspirationsaftener for menighedsrådsmedlemmer, præster, andre ansatte i kirkerne og interesserede lægfolk. De tre inspirationsaftener afholdes:

Onsdag 11. november 2015 på Sjælland (placering meddeles senere)

Tirsdag 17. november 2015 i Aarhus

Onsdag 18. november 2015 i Odense

Aftenens tema er "Kirken i morgen", og der vil være indlæg fra bl.a. Henrik Bundgaard Nielsen, generalsekretær i Kirkefondet og lektor ved Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter, Anita Hansen Engdahl. Herudover vil der være et let traktament, et indslag med en "skæv" vinkel på temaet og lokale input og cases fra sogne med gode udviklings- og forandringsprocesser.

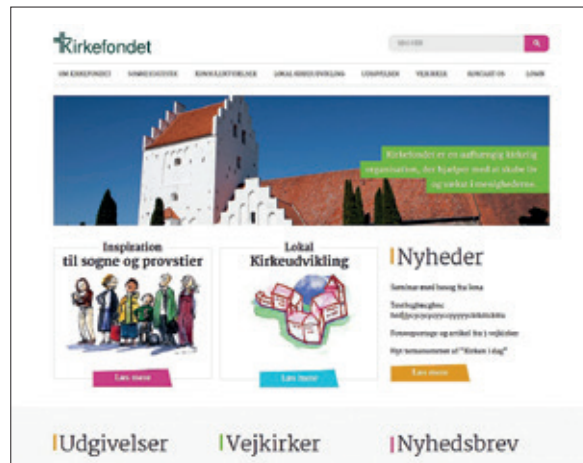
Nærmere information om de enkelte inspirationsaftener vil blive sendt ud senere. Men sæt allerede nu kryds i kalenderen!

Nyt fra Kirkefondet

Kirkefondet får ny hjemmeside

Her i løbet af foråret kan Kirkefondet præsentere sin nye hjemmeside. Den er udviklet i samarbejde med Scandesign Media, og kommer til at byde på et nyt layout og større overskuelighed for sogne og provstier, så det bliver lettere at få et overblik over vores tilbud. Der bliver mulighed for at bestille vore udgivelser direkte på hjemmesiden, og det bliver muligt at søge på vejkirkerne, både når det gælder

geografi, symboler og de enkelte kirker. Lidt senere på foråret kommer der også en mobil udgave af hjemmesiden, og her vil det bl.a. være muligt via sin smartphone med gps at få vist de nærmeste vejkirker, når man bevæger sig rundt i landet. Hjemmesiden vil også senere komme til at indeholde et lukket intranet for netværksgrupperne i Lokal Kirkeudvikling.

Nye vejkirkebrochurer

De nye brochurer over vejkirker og andre åbne kirker for 2015 udkommer omkring 1. april. Der er i alt 407 kirker med i de to brochurer, hvor man kan læse om kirkenes seværdigheder, åbningstider, beliggenhed, koncerter og arrangementer. Og som noget nyt er der også henvisning til 108 cykelvenlige vejkirker (se artiklen side 32). Brochurerne er igen i år illustreret og layoutet af grafiker Kim Broström.

Vejkirkebrochurerne kan fås i de deltagende kirker, på biblioteker, turistbureauer, campingpladser, vandrehjem, motorvejsstationer og på udvalgte museer eller ved henvendelse til Kirkefondet. De kan også downloades fra www.vejkirker.dk, hvor der også er direkte link til kirkernes hjemmesider.

Status på Lokal Kirkeudvikling

De første netværk i Lokal Kirkeudvikling er i disse måneder ved at afslutte det 3-årige forløb. Nogle af netværkene har valgt en samlet afslutning på forløbet, og andre har valgt at få et afsluttende møde med en mentor.

Vi er i fuld gang med at evaluere hele forløbet, og til dette formål har vi bl.a. en praktikant fra 3K-uddannelsen til at hjælpe os i 10 uger.

Vi starter et nyt netværk op i Storkøbenhavn til august. Vi har allerede flere interesserede sogne, men skulle dit sogn være interesseret i at komme med, så kan man kontakte Dorte Kappelgaard på tlf. 33 73 00 44 på Kirkefondet for yderligere informationer.

Kirkefondet på årsmøde

Kirkefondet deltager igen i år på Landsforeningen af Menighedsråds årsmøde, der finder sted 29.-31. maj på Nyborg Strand. Vi vil have en stand i vandrehallen, hvor du kan komme og få en snak med os i pauserne fredag og lørdag og se vore udgivelser m.m.

Vi glæder os til at se dig!

Støt Kirkefondet på kollektdagen St. Bededag

Vær med til at støtte til Kirkefondets arbejde for liv og vækst ved at give et bidrag i kirken St. Bededag eller indbetale et beløb på Kirkefondets konto 2120-8541701207. Bidrag er fradragsberettigede. Tak for alle bidrag!

Hvis du sender en gave på kr. 250,- eller mere om året, modtager du "Kirken i dag" gratis.

Tema for næste nummer af *Kirken i dag*:

Diakoni

Kirken *i* dag

Sognestatistik, visioner og mål

Lær jeres sogn bedre at kende og få hjælp til at formulere visioner og mål

Sogneprofil

En enkel og præcis præsentation af befolkningssammensætningen i sognet i 15 diagrammer med forklarende tekst. Vi ser på antallet af danskere og udlændinge, børneårsgange, husstandstyper, indkomstniveau, folkekirkemedlemskab m.m. og på befolkningsudviklingen i perioden 1996-2014. Profilen er på ca. 20 sider + bilagsmateriale

Sogneanalyse

En gennemgribende analyse af sognet i 28 diagrammer med forklarende tekst giver jer en detaljeret viden om indbyggerne i sognet og tendenser i befolkningsudviklingen i perioden 1996-2014. Der ses grundigt på folkekirkemedlemskab, ind- og udmeldelser og kirkelige handlinger, og der gives inspiration til det kirkelige arbejde i sognet.

Analysen er på ca. 65 sider + bilagsmateriale

Inspirationsdag om visioner og mål i sognet

Kirkefondet hjælper med at tilrettelægge og gennemføre en dag, hvor I drøfter jeres kirkes fremtid. En erfaren medarbejder fra Kirkefondet sparrer med jer og hjælper diskussionen i gang, så I selv formulerer jeres visioner og mål. Gennem oplæg og drøftelser i grupper og i fællesskab, når I frem til konkrete målsætninger og udkast til handlingsplaner, som I sammen kan arbejde videre med. Kontakt os for nærmere tilbud og aftale.

Læs mere om vore tilbud på
www.kirkefondet.dk